

Opinnäytetyö AMK

Diakin viestinnän koulutusohjelma

Journalismi

2011

Saarela Susanna & Lehtomaa Henriikka

MEDIAPAJA IKÄÄNTYVILLE

– Digitaalinen tarinankerronta tieto- ja
viestintätekniiikan opetteluun apuna

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Saarela Susanna & Lehtomaa Henriikka

MEDIAPAJA IKÄÄNTYVILLE

– Digitaalinen tarinankerronta tieto- ja viestintätekniikan opetteluun apuna

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan digitaalisen tarinankerronnan luomia mahdollisuuksia tekniikan opetuksessa ikääntyville. Tavoitteena on löytää opetustapoja, joiden avulla ikääntyvät voidaan ottaa huomioon, kun kyseessä on nimenomaan mediateknisten taitojen opettaminen ja vahvistaminen. Keskeisimpänä tutkimuskysymyksenä on ”Miten ikääntyvä voidaan ottaa huomioon digitaalisen tarinankerronnan kautta tehtävässä mediataitojen opetuksessa?”

Tutkielmaosassa tarkastellaan miten ikääntyvät voidaan ottaa huomioon opetuksen suunnittelussa ja opetustilanteessa. Lisäksi käsitellään myös digitaalisen tarinankerronnan käyttöä osana mediavälineiden opetusta. Tutkielmaosa sisältää myös pohdintaa ikääntyvien erityispiirteistä oppijoina. Lisäksi tutkitaan ikääntyneiden huomioimista mediakasvatuksessa. Tutkielmaosassa käytetään apuna toiminnallisessa osassa saatuja tuloksia. Toiminnallinen osa koostuu Kuvasta videoksi -kurssista, joka järjestettiin syksyllä 2010 Turun Aurala opistolla. Osallistujat olivat iältään 60–70-vuotiaita. Suurin osa opinnäytetyön havainnoista tehdään toiminnallisen osan perusteella.

Tulosten mukaan digitaalinen tarinankerronta toimii hyvänä tapana opettaa mediavälineiden hallintaa ikääntyville. Menetelmän avulla ikääntyvien arvokkaat tarinat tallentuvat jälkipolville nykyteknologiaa apuna käyttäen. Ikääntyville tarinoiden kehittäminen on motivoivaa, mutta niiden saattaminen digitaaliseen muotoon vaatii ohjausta. Havaintojen mukaan tekniikka tulee tutuiksi tekemisen kautta, eikä mediavälineitä kohtaan tarvitse tuntee pelkoa. Tulosten perusteella oppimistaidot eivät ole täysin sidoksissa oppijan ikään. Tämän takia mediavälineiden opettaminen on erittäin tärkeää myös ikääntyville.

ASIASANAT:

Digitaalinen tarinankerronta, digital storytelling, ikääntyvät, ikäihmiset, eläkeläiset, mediavälineopetus, mediapaja

Saarela Susanna & Lehtomaa Henriikka

MEDIA WORKSHOP FOR SENIORS

- Digital storytelling a way to learn communication and information technologies

The purpose of this bachelor thesis is to study the possibilities digital storytelling offers in teaching older people to use media technology. The thesis describes and defines different teaching methods when teaching media skills to older people and reinforcing those skills. The main question of this thesis is "How to consider older people when teaching media skills by using digital storytelling?"

The theory part of this thesis discusses how the needs of older people can be catered for in planning the teaching and in the actual teaching situation. The theory part also considers the use of digital storytelling as part of the media teaching tools. In addition the theory part includes consideration of the specific characteristics of older learners. Additionally the theory part discusses how older people can be taken into account in media education. The results of the functional part are used in the theory part. The functional part consists of the Kuvasta videoksi - course which took place in the autumn of 2010 in Turku Aurala Institute. The participants were 60-70 years old. Most of the findings of the thesis are based on the functional part.

The results show that the digital storytelling is a good way to teach media management tools for seniors. The method helps older people to save their stories for younger people by using modern technology. Making stories is motivating for older people but modifying them in a digital form requires guidance. Findings show that the technique comes familiar by using it and it is not necessary to fear media tools. Based on the results learning skills are not entirely linked to the learner's age. That is why it is very important to teach media tools for older people.

KEYWORDS:

Digital Storytelling, older people, seniors, media skills, media management tools

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 IKÄÄNTYVÄT OPPIJOINA	8
2.1 Ikääntyville järjestettävä opetustarjonta Suomessa	9
2.2 Ikääntyvä oppijana	10
2.2.1 Ikääntyvän vahvuudet opetuksessa	12
2.2.2 Ikääntyvän haasteet opetuksessa	13
2.3 Ikääntyvien huomioiminen Kuvasta videoksi -kursilla	15
3 IKÄÄNTYVÄT JA MEDIAKASVATUS	17
3.1 Mediakasvatuksen tavoitteet	17
3.2 Mediakasvatusta ikääntyville	18
3.2.1 Tekniikan tuomat haasteet	18
3.2.2 Tekniikan tuomat mahdollisuudet	20
3.2.3 Ikääntyvien huomioiminen ja tekniikan vaikeudet	20
4 DIGITAALINEN TARINANKERRONTA	22
4.1 Seitsemän elementtiä	22
4.2 Menetelmän suunnittelu	25
4.3 Digitaalinen tarinankerronta mediakasvatuksessa	26
5 OPETUKSEN TOTEUTUS	27
5.1 Kurssin idea ja tavoitteet	27
5.2 Kurssin toteutus	28
5.3 Esitietolomakkeiden tulokset	30
5.4 Kurssilla opetetttavat asiat	31
5.5 Tekniset asiat	31
5.5.1 Kuvakoot	31
5.5.2 Kultainen leikkaus, huomiopiste ja kuvakulma	32
5.5.3 Kameran liikkeet ja makrokuvauus	33
5.5.4 Valo	34
5.5.5 Kuvaussuunnitelma ja tarinan kertominen kuvin	35
5.5.6 Editointi	36
5.5.7 Lopputyöt tekniikan kannalta	37
5.6 Kerronnalliset asiat	37

5.6.1	Draaman kaari	37
5.6.2	Käsikirjoittaminen	38
5.6.3	Lopputyöt tarinan kannalta	40
5.7	Osallistujien valmiudet kurssille tultaessa ja sen jälkeen	41
6	PALAUTE JA KEHITYSEHDOTUKSET	42
6.1	Kurssilla kohdatut haasteet	42
6.2	Itse tekeminen oppimisen välineenä	43
6.3	Mielekkäiden aiheiden valinta	44
6.4	Osallistujien palaute kurssista	44
7	YHTEENVETO	46
8	LÄHTEET	47

LIITTEET

- Liite 1. Kurssin mainos
- Liite 2. Kurssiohjelma
- Liite 3. Esitietolomake
- Liite 4. Kurssisuunnitelma
- Liite 5. Palautelomake
- Liite 6. Suunnitelmasopimus
- Liite 7. Kuvakoot
- Liite 8. Rajaaminen (kultainen leikkaus) ja kuvakulmat
- Liite 9. Makro
- Liite 10. Valo
- Liite 11. Windows Live elokuvatyökalu -ohjeet

1 JOHDANTO

Ikääntyvien ihmisten määrä on Suomessa jatkuvassa kasvussa. Ikääntyvät ovat nykyään fyysisesti paremmassa kunnossa, joten toimintakyvyn tukeminen ja virikkeiden tarjoaminen on tärkeää heidän henkisen hyvinvointinsa kannalta. Maailman ja tekniikan kehittyessä huimaa vauhtia ikääntyvät ihmiset jäävät usein kehityksestä jälkeen. Tekniikka saatetaan kokea pelottavana sen tuntemattomuuden vuoksi.

Opinnäytetyössämme halusimme tutkia miten eläkeikäisten mediaopetus poikkeaa nuorille suunnatusta opetuksesta. Esimerkiksi ammattikorkeakouluissa on tehty useita opinnäytetöitä ala- ja yläkouluiikäisten mediataidoista, mutta eläkeikäisten mediaosaamisen tutkiminen on jäänyt vähemmälle. Tutkimuksessamme emme kuitenkaan vertaa ryhmiä keskenään, vaan keskitymme ainoastaan ikäihmisille suunnatun opetuksen erityispiirteisiin. Tarkoituksenamme oli selvittää, millä tavoin ikääntyvät voidaan ottaa huomioon mediavälineiden opettamisessa.

Digitaalinen tarinankerronta on perinteisen tarinankerronnan viemistä digitaaliselle ajalle. Sen tarkoituksena on tuottaa tekijälle itselleen tärkeä tarina kuvan ja äänen keinoin digitaalisessa muodossa. Valitsimme opetustavaksemme digitaalisen tarinankerronnan, sillä uskoimme omien tarinoiden toimivan hyvänä motivaationa mediavälineitä opeteltaessa.

Kurssin konkreettisena tavoitteena oli opettaa eläkeläiset käyttämään kameraa digitaalisen tarinankerronnan avulla. Tämä tapahtuisi opettamalla heidät siirtämään tarinansa erilaiseen muotoon, kuin mihin he olivat tottuneet. Kurssin päättyessä oppilaiden oli tarkoitus hallita kuvauksen sekä kuvakerronnan perusteet. Lopputyönä kurssilta kaikille jäisi kotiin viemisiksi levyille poltettuna itse tehty tarina, jossa kuvilla olisi vahva osuus.

Ennen Kuvasta videoksi -kurssin järjestämistä tutkimme ikääntyville suunnatun opetuksen haasteita ja mahdollisuuksia. Lisäksi perehdyimme digitaaliseen tarinankerrontaan opetuskeinona. Tutkielmassa tarkastelemme digitaalisen tarinankerronnan käytettävyyttä eläkeikäisille suunnatussa mediavälineopetuksessa. Lähdekirjallisuuden lisäksi tärkeäksi tarkastelutavaksi osoittautuivat Kuvasta videoksi -kurssilla tehdyt käytännön havainnot .

Aloitamme opinnäytetyömme tutkielmaosan pohtimalla sitä, millainen ikääntyvä on oppijana. Pohdimme ikääntymisen mukanaan tuomia heikkouksia ja vahvuuksia. Toisena osa-alueena käsittelemme eläkeikäisten huomioimista mediakasvatuksessa. Käymme läpi myös sitä, miten itse huomioimme ikääntyvät toiminnallisen osamme suunnittelussa ja toteutuksessa. Kolmannessa osassa tutkimme digitaalisen tarinankerronnan mahdollisuuksia eläkeikäisille suunnatussa opetuksessa erityisesti käytännön huomioiden kautta. Lopuksi käymme läpi opinnäytetyömme toiminnallisena osana järjestetyn Kuvasta videoksi -kurssin suunnittelua, toteutusta ja kehitysehdotuksia.

2 IKÄÄNTYVÄT OPPIJOINA

Tehdessämme opetussuunnitelmaa toiminnallisen osamme kurssille tutkimme ikääntyvien erityispiirteitä oppijoina. Yllättävänä piirteenä eläkeikäisten oppimisesta havaitsimme itse oppimistaidon. Toisin kuin olimme olettaneet, kyky oppia ei ollutkaan sidoksissa oppijan ikään.

Elämän aikana opitut asiat helpottavat vanhemmalla iällä tapahtuvaa oppimista. Oppimiskyvyssä ei ole kyse uusien opeteltavien asioiden helppoudesta tai vaikeudesta, vaan oppimisesta itsestään. Oppimistapahtuma on eräänlainen jo opittu toimintatapa, jonka avulla uusien asioiden opettelu on helpompaa. Vanhemmalla iällä takana on jo useita oppimistapahtumia, joista ikääntyvä saa tukea. Vaikka opittava asia olisi uusi, voi aikaisemmin sisäistettyä oppimiskäytäntöä soveltaa. Pohjakoulutuksen kautta saaduilla oppimiskokemuksilla on usein fyysistä ikää tärkeämpi merkitys, kun mietitään esimerkiksi ikääntyvien työntekijöiden osaamisen kehittämistä työpaikoilla. (Tikkanen&Kujala, 2000, 93.)

Kokenut ihminen saattaa ymmärtää uuden asian jo parista lauseesta. Syynä tähän on kokonaisuuksiin liittyvä kokemuspohja, joka ikääntyvillä on usein nuorempia laajempi. Uusi asia on helppo liittää laajempaan kokonaisuuteen, jolloin sitä voi verrata jo opittujen asioiden logiikkaan. Aikuisiän oppimisen ratkaisevat tekijät ovatkin oppimisen sijaan oppijoiden asenteet ja työtavat. Asenteen rakentama motivaatio saattaa jopa estää ikääntyvää oppimasta. Pelko epäonnistumisesta saattaa olla joissain tilanteissa haitata oppimista, sillä vanhemmat opiskelijat asettavat oppimiselleen tarkempia tavoitteita kuin nuoret. (Korhonen, 2000, 83.)

Ikääntyviä opettaessa tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon tai ainakin ymmärtää heillä jo oleva oppimishistoria, joka liittyy suurelta osin koulujärjestelmään. Opetusmenetelmät kouluissa ovat muuttuneet. Nykyään vallalla olevan itse tekemiseen ja oivaltamisen kautta oppimiseen ei ole kannustettu nyt

eläkeiässä olevien ihmisten kouluaikoina. Kannustamisen sijaan opetustyyli on ollut enemmänkin vaatimista, jolloin ikääntyvän mielikuva oppimisesta voi olla hyvinkin erilainen kuin 2000-luvulla koulunsa käyneillä. Aikaisemmin opettaja on ollut vahva auktoriteetti, jonka näkemystä ei ole kyseenalaistettu. Oppilailta ei ole odotettu varsinaista oppimista, vaan opetettujen asioiden toistamista ja tottelemista. Arviointijärjestelmän kautta rangaistuksen rinnalla on ollut myös palkinto, jota kunnianhimoiset oppilaat ovat tavoitelleet. Arviointijärjestelmän avulla oppilaat asetetaan edelleenkin paremmuusjärjestykseen, jolloin opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa oppilaan koko persoonaan ja sen ohjaamiseen. (Martikainen, 2005, 1 & Vuorikoski, 2003, 88.)

Ikä ei siis ole tärkein tekijä ikääntyneiden oppimisen erilaisuudessa verrattuna nuoriin. Kokemuksen merkitys on suurempi ja huomioon tulee ottaa jokaisen oppijan tausta. Vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvan ikääntyville järjestettävän opetuksen tarkoituksena on saada eläkeikäiset oppimaan itseään varten, ei tulosten tai hyvän arvioinnin toivossa.

2.1 Ikääntyville järjestettävä opetustarjonta Suomessa

Suomessa järjestettävä erityisesti ikäihmisille suunnattu opetustarjonta on melko kattavaa. Opetusta järjestetään itsenäisesti esimerkiksi kansalaisopistoissa, seurakunnissa ja yhdistyksissä kurssimuotoisena. Kurssien sisällöt vaihtelevat ATK-taitojen opiskelusta kädentaitoihin ja tanssiin.

Ikäihmisille järjestettävillä kursseilla on järjestävästä tahosta riippumatta usein sama tavoite – saada opiskelijat osallistumaan positiivisella asenteella, eikä oppimistulosta tarkastella kriittisesti. Tärkeintä on toiminnan ja toiminnallisuuden tukeminen ja ylläpitäminen.

Opistojen lisäksi suurena ikääntyville tarkoitettua koulutusta järjestävänä tahona toimii Helsingin yliopiston Ikäihmisten yliopisto. Toimintaa järjestetään yli 20 eri paikkakunnalla yhteistyössä opistojen, palvelukeskusten, vanhainkotien, yhdistysten ja seurakuntien kanssa. (Ikäihmisten yliopisto, 2011.)

Alun perin erityisesti ikäihmisille suunnattua yliopisto-opetusta järjestettiin Ranskassa 1970-luvulla, mutta toiminta levisi nopeasti muualle. Pohja-ajatuksena oli yhdistää uusinta tietoa, tutkimusta ja niistä kiinnostuneita ikäihmisiä. Tarkoituksena ei niinkään ollut hyöty tai opintosuoritusmerkintä, vaan opiskelijan oman ajattelun vireyttäminen, persoonallisuuden avartaminen ja maailman käsittäminen. (Varja, 2000, 142.) Suomeen Ikäihmisten yliopisto rantautui 1980-luvun puolivälissä.

Ikäihmisten yliopiston tarjonta poikkeaa opistoissa järjestettävistä kursseista siten, että opetusta ei ole toiminnallisessa muodossa. Toiminnallisella muodolla tarkoitamme tässä tapauksessa tekemällä oppimista, jollaista taas esimerkiksi kädentaitokurssilla usein harjoitetaan. Ikäihmisten yliopisto tarjoaa luentosarjoja, seminaareja, opintopiirejä ja opintomatkoja.

Ikäihmisten yliopistoa tarkoitettaessa puhutaan usein myös niin sanotusta kolmannesta iästä. Kolmas ikä käsitetään tällöin sellaisena ikäkautena, jolloin ihminen on jo sivuuttanut lapsuuden ja nuoruuden sekä irtaantunut aktiivisesta työelämästä. Kolmas ikä mahdollistaa antautumisen asioille, joille ei aiemmissa elämänvaiheissa ole ollut mahdollisuutta antaa aikaa tai tilaisuutta.

2.2 Ikääntyvä oppijana

Ikääntyvät ovat oppijoina heterogeeninen joukko, joiden tausta, kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja kunto vaikuttavat siihen, millaisin keinoin opitaan uutta. VVT:n julkaisemasta VIRIKE-projektin julkaisusta (2004) käy ilmi, että mediavälineiden tuomat mahdollisuudet kiinnostavat ikääntyneitä.

Tämä kiinnostus kasvaa etenkin silloin, kun tekniikan tuomat mahdollisuudet auttavat itsenäiseen toimimiseen, omassa kodissa asumiseen, vuorovaikutukseen sekä päätöksen tekoon. Julkaisun mukaan ikääntyneet myös osallistuvat mielellään tutkimuksiin, joissa kehitetään tällaisia ratkaisuja. (Petäkoski-Hult ym., 2004, 6.)

Kansalaisopistot järjestävät kursseja, jotka on suunniteltu ja räätälöity eläkeikäisille. Esimerkiksi toiminnallisessa osassa yhteistyötahonamme toimineessa Auralan kansalaisopistossa erityisesti ikääntyville tarkoitettuja kursseja ja tapahtumia järjestettiin syksyn ja talven 2010 aikana yli 40. Tästä voi siis päätellä, että ikääntyneet ovat kiinnostuneita kehittämään itseään ja oppimaan uutta.

Opetusmenetelmät vaativat kuitenkin vielä kehitystä, jotta opetuksen laatu vastaisi mahdollisimman hyvin sitä, mitä ikääntyneet tarvitsevat. Heidät tulee huomioida opetuksen suunnittelussa eri tavoin kuin esimerkiksi lapset ja työikäiset. Ikääntyneiden kohdalla tulee ottaa huomioon myös fysiologiset sekä kognitiiviset muutokset, jotka vaikuttavat oppimiseen. Lisäksi oppimaan oppimisen taito on saatettu opettaa heille eri tavoin kuin heitä nuoremmille. Yksilölliset erot oppimishistoriassa saattavat olla todella suuria.

Vuorisen (1995, 3) mukaan oppiminen on informaation prosessointia. Se alkaa kohdistamisesta sekä havaintojen tekemisestä ja päättyy uuden tiedon luomiseen jäsentelyn avulla. Yksilö tulee taitavammaksi tulkitsemaan erilaisia tilanteita ja hahmottamaan valinnan mahdollisuuksia. Moni asia opitaan sattumanvaraisesti ja ilman tietoista harkintaa. Aikuisen oppimisessa suuri vaikuttava tekijä on kuitenkin tietoinen valinta ja sitä seuraavat ponnistelut.

Eteen tulevien tilanteiden ja mahdollisuuksien hyväksikäyttäminen on avain elinikäiseen oppimiseen. Asioiden oppiminen ja myöhemmin osaaminen on Kivisen (1998, 181) mukaan siinä mielessä yhteisöllinen ominaisuus, että se syntyy yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa.

Sisäiset mallit eli skeemat muodostuvat aiemmista kokemuksista hankituista tiedoista, taidoista ja asenteista. Ne vaikuttavat tavoitteisen ja toimintatapojen valintaan ja muodostumiseen. Ihminen tulkitsee ulkoisesta maailmasta tekemiään havaintoja skeemojen avulla. Skeemat muodostavat yhdessä järjestelmän, jonka avulla ihminen valmistautuu uusiin tilanteisiin. Tiedon

ollessa ristiriitaista ihminen skeemansa mukaan joko torjuu sen siihen sopimattomana tai muokkaa skeemaansa uuden tiedon avulla.

(Vuorinen, 1995, 4.)

Niin kauan kuin fyysinen kunto ja terveys pysyvät hyvinä, ei ikäihminen oppijana ole nuorempiaan haastavampi. Päinvastoin tiedon määrä, aikaisemmat oppimiskokemukset ja elämän mukana tuomat kokemukset ovat vahvuus jota nuoremmilla ei ole. Motivaatio uusien asioiden oppimiseen koostuu ihmisen avoimuudesta ja ennakkoluulottomuudesta.

2.2.1 Ikääntyvän vahvuudet opetuksessa

Ikääntyvän ihmisen arvomaailman ymmärtäminen ja hyväksyminen helpottaa ohjaajan ja osallistujan välisen siteen muodostumista varsinkin, kun ikäero heidän välillään on suuri. Avoimuus, keskustelu ja osallistujan oman mielipiteen kuuleminen ovat tärkeitä asioita aikuisopetuksessa. Toiminnallisena osana järjestetyn kurssin aikana huomasimme myös, että eläkeikäisten kanssa työskenneltäessä yhtenä vahvuutena on myös se, että opettajakin oppii uutta. Ikäihmisellä on paljon annettavaa vielä suppeamman elämäkokemuksen omaavalle opettajalle.

Uusia asioita opettaessa tulisi keskittyä pieneen osaan kerrallaan ja edetä tavoitteellisesti osista kohti kokonaisuuksia. Opetuksen onnistuminen on tällöin todennäköisempää. Rauhallinen opiskeluvauhti ja osallistujien vaikutusmahdollisuudet opetuksen tahtiin luovat ilmapiiristä myönteisen. Kuvasta videoksi -kurssilla huomasimme myös toistojen olevan tärkeitä. Asioita on hyvä yksinkertaistaa ja käydä läpi monia kertoja, mikäli opetettava asia on ikääntyvälle todella vieras.

2.2.2 Ikääntyvän haasteet opetuksessa

Ikääntyvän opetuksessa on huomioitava myös iän mukanaan tuomat haasteet. Muutokset nuorempiin verrattuna liittyvät ikääntymisen fysiologiseen ja kognitiiviseen prosessiin. Lisäksi ikää enemmän oppimiseen saattaa vaikuttaa koulutussukupolvi-kohtainen kokemus. (Paloniemi, 2007, 235)

Etenkin aistitoiminnot, kognitiivinen nopeus ja informaation prosessointi ovat asioita, joihin ikääntymismuutos vaikuttaa. On kuitenkin muistettava, että monet normaaliin ikääntymiseen liittyvät muutokset eivät vaikuta oppimiseen. Esimerkiksi Senior Watch -tutkimuksen (2002) mukaan vuonna 2002 yli 50-vuotiaista EU-kansalaisista 22 % on kiinnostuneita hankkimaan kännykän. Tämä tarkoittaa 12 miljoonaa henkilöä. Heistä 39 prosentilla on vaikeuksia näkemisen, 31 prosentilla kuulemisen ja 29 prosentilla sorminäppäryyden kanssa. (Airola, 2005, 29.)

Mikään näistä kyvyistä tai niiden puutteista ei kuitenkaan vaikeuta itse oppimista. Se saattaa aiheuttaa haasteita välineiden käytössä, mutta ei oppimiskyvyssä. Vasta myöhäisellä iällä, arvioiden mukaan noin 75 ikävuoden jälkeen, tapahtuu varsinaisia ikääntymiseen liittyviä ja oppimisen kannalta keskeisiä fyysisiä muutoksia. Vaikka yleisesti ikääntyvät ovatkin oppimisen kannalta hyvässä fyysisessä kunnossa, täytyy ikääntyvillä esiintyvien perussairauksien mahdollisuus silti ottaa huomioon. Nuoremmallakin ikääntyvällä voi olla sellainen sairaus, joka vaikuttaa kognitiivisiin toimintoihin ja sitä kautta myös oppimiseen. (Paloniemi, 2007, 235.)

Paloniemen mukaan (2007, 235) sukupolvisidonnainen koulutushistoria ei ole suoranaisesti sidonnainen kronologiseen ikään. Suomessa on viimeisen 50 vuoden aikana koettu suurimmat koulutusjärjestelmän muutokset. Tämän takia eri ikäryhmiin ja sukupolviin kuuluvien aikuisten oppimis- ja koulutuskokemukset eroavat suuresti toisistaan. Paloniemen mukaan näitä sukupolvien kokemuksiin liittyviä eroja pidetäänkin usein virheellisesti kronologisen iän eroina.

Usein voidaan luulla, että ikääntyneen oppimisvaikeudet johtuvat iästä, eikä oteta huomioon sitä, että oppimismetodit ovat olleet erilaisia muutamia kymmeniä vuosia sitten. Saattaa myös olla, että osallistujan kykyä käsitellä uutta asiaa aliarvioidaan, jolloin osallistuja saattaa turhautua, eikä edes yritä oppia. Tällöin syntyy tilanne, jossa koulutusjärjestelmän muutos haittaa oppimista. Opettavathan nuoret ikääntyneille asioita uusien oppimismetodien mukaisesti, tällöin jo pelkästään opetustapa saattaa osoittautua haasteelliseksi iäkkäälle oppijalle.

Oppimisen kannalta olennaisimmat fysiologiset muutokset tapahtuvat näkö- ja kuuloaistissa sekä hienomotoriikassa. Näköaistissa tapahtuu optisia muutoksia, esimerkiksi heijastumisen lisääntyminen sekä väriherkkyyden heikentyminen. Myös näkökentän koko, kontrastiherkkyys sekä valontarve muuttuvat. Myös äänialueen kaventuminen sekä puheenymmärtämisen muutokset ovat asioita, jotka tulee huomioida oppimistilanteessa. Ikääntyminen vaikuttaa lisäksi motoriikkaan etenkin hienomotoriikkaan sekä lihasvoimaan ja tasapainoon. (Paloniemi, 2007, 238.)

Korhosen (2000, 89) mukaan ikääntymisen takia myös valikoiva tarkkaavaisuus heikkenee. Tällöin ihminen ei enää kykene valitsemaan tietotulvasta olennaisia asioita, esimerkiksi tuttua ääntä puheensorinan keskeltä. Taustamelu ja puheensorina häiritsevät ikääntyvää ja tarpeellisen tiedon suodattaminen vaikeutuu.

Aistien heikentyessä esimerkiksi kyky hahmottaa pieniä kuvakkeita tai värien sävyjä heikkenee. Nykyaikana opetuksessa usein käytetyt tietokoneet voivat tuoda lisää haastetta oppimiseen. Jos oppijan on vaikea hahmottaa esimerkiksi kuvakkeen sisältöä, saattaa sen toiminta ja käyttö hankaloitua pelkästään siitä syystä. Tällöin oppijalla ei ole asian oppimisessa ongelmaa, vaan se syntyy puhtaasti oppimiseen käytettävien välineiden takia.

län tuomat kognitiiviset muutokset näkyvät oppimisessa. Esimerkiksi aistien heikkenemisen ja havaintotoimintojen hidastuminen heikentää reaktionopeutta ja vaikuttaa valikoivaan tarkkaavaisuuteen. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi niin sanotun visuaalisen etsinnän, kuten ohjeiden lukemisen ja valintojen tekemisen hidastumisena. Halutun tekstikohdan paikantaminen tietokoneruudulta ja kirjan sivulta muuttuu haasteelliseksi. Olennaisen erottaminen sekä tarkkaavaisuuden kohdentaminen useaan eri asiaan ovat merkittävimpiä tarkkaavaisuuden muutoksia. (Paloniemi, 2007, 237–238.)

Oppimis- ja ohjaustilanteessa on huomioitava, että kognitiivinen hidastuminen vaikuttaa oppimisnopeuteen. Oppimiselle tuleekin varata riittävästi aikaa ja tilaa oppimis- ja ohjaustilanteessa. (Paloniemi 2007, 237–238)

Korhosen (200, 89) mukaan ihmisen työmuistiin mahtuu kerrallaan viidestä kymmeneen sanaa tai lukua. län myötä useiden asioiden mielessä pysyminen samaan aikaan heikkenee, joten ikä voi vaikuttaa työmuistin tehokkuuteen.

Kun ikääntyvien erikoisvaateet otetaan huomioon jo opetuksen suunnittelussa, vältytään ongelmien tahalliselta aiheuttamiselta. Nuoren ohjaajan on tärkeää ymmärtää iäkkäämmän ihmisen vaatima aika uusien asioiden käsittelyyn. Näin opetustilanteet sujuvat mielekkäinä molemmin puolin.

2.3 Ikääntyvien huomioiminen Kuvasta videoksi -kurssilla

Opinnäytetyömme toiminnallisena osana järjestimme ikääntyville syksyllä 2010 Kuvasta videoksi -kurssin. Kurssilla opeteltiin mediavälineitä digitaalisen tarinankerronnan avulla. Kurssi opintosuunnitelma räätälöitiin ikääntyville sopivaksi esitietojen perusteella.

Tehdessämme opetussuunnitelmaa opinnäytetyömme toiminnallisen osan kurssille, meidän tuli ottaa huomioon haasteet, joita ikääntyneiden kanssa työskenteleminen voisi tuoda vastaan. Tietoteknisten taitojen tason

selvittäminen oli yksi asia, jota pohdimme suunnitellessamme opintosuunnitelmaa. Teimme varasuunnitelman, jotta pystyisimme toimimaan mahdollisimman sujuvasti myös silloin, jos esimerkiksi tietokoneen tai videokameran käyttö osoittautuisi hankalaksi. Varasuunnitelman tärkein osa oli jättää videokameran käyttö ja liikkuvan kuvan leikkaaminen kokonaan pois opintosuunnitelmasta, mikäli kurssilaiset kokisivat liikkuvan kuvan itsessään jo haasteelliseksi hallita.

Paloniemen (2007, 236) mukaan ikääntyneiden oppimistilanteessa on mahdollista huomioida aistitoimintojen ja motoriikan muutoksia esimerkiksi oppimistilanteen järjestyksessä ja toteutuksessa, ohjaajan toiminnassa sekä työympäristön- ja välineistön suunnittelussa. Osallistujien sijoittamista tilaan tulee harkita huolellisesti ja työympäristön tulisi olla valaistu ja rauhallinen.

Otimme kyseiset seikat huomioon järjestäessämme Kuvasta videoksi -kurssia. Käyttöömme saatu luokkahuone sijaitsi Auralan opiston viereisessä kerrostalossa ja se oli yksittäinen lukittu tila. Valaisu oli selkeä ja luokkaa käytetään myös opiston omilla ikääntyville suunnatuilla tietotekniikkakursseilla. Käytössä ollut tila oli erittäin rauhallinen ja taustäännet eivät häirinneet opetusta tai osallistujien keskittymiskykyä.

Luokan istumisjärjestys oli sidottu tietokoneiden sijaintiin. Tämän takia emme voineet siirtää istumajärjestystä, mutta järjestimme esimerkiksi tunnilla otettavien valokuvien kuvaamisen ulkona, jotta osallistujat saisivat käyttöönsä mahdollisimman monipuolisen ja virikkeellisen tilan.

Kurssimme käsitteli kuvausta ja tarinankerrontaa, jonka kautta välineet tulisivat tutuiksi. Tämän takia päädyimme opetusvälineratkaisussamme siihen, että osallistujat käyttävät omia kameroitaan. Näin aikamme ei kulunut uusien välineiden opetteluun, vaan osallistujat saivat toimia välineiden kanssa, jotka olivat heille jo hieman tutumpia. Lisäksi oman kameran käyttö koettiin järkeväksi, jotta opetuksessa opittuja asioita voisi jokainen kurssilainen hyödyntää mahdollisimman paljon myös tulevaisuudessa.

3 IKÄÄNTYVÄT JA MEDIAKASVATUS

Mediakasvatus on käsitteenä moniulotteinen. Ilmiönä mediakasvatus muuttuu, laajenee ja tiivistyy jatkuvasti. Parhaimmillaan se muuttaa muotoaan. Siksi mediakasvatuksen määrittely on vaikeaa, eikä sitä välttämättä ole edes tarpeen määrittellä tarkasti. Mediakasvatus saa sisältönsä mediakasvattajien tulkinnoissa kaikissa niissä ympäristöissä, joissa mediakasvatusta hyödynnetään. (Kupiainen & Sintonen, 2009, 5.)

3.1 Mediakasvatuksen tavoitteet

Mediakasvatusta ei voi käsittää ainoastaan lukijaa suojaavan medialukutaidon kehittämiseksi, vaikka sen usein ajatellaankin olevan vain kriittisen suhtautumisen opettamista. Medialukutaito itsessään voidaan kuitenkin kokea hyvin monella eri tavalla. Laajasti ajateltuna medialukutaitokin voi olla molemmin suuntaista viestintää, jossa ihminen ja media vaikuttavat toinen toisiinsa. Suorannan ym. (2008, 236) mukaan mediakasvatuksen tavoitteena onkin ihmisten vastuullistaminen taitaviksi ja monipuolisiksi viestijöiksi ja median käyttäjiksi.

Kupiainen ja Sintonen (2009, 16) mainitsevat tavoitteekseen edistää sellaista mediakasvatusta, jossa mediavälineisiin ja -esityksiin liittyvä tekninen ja sisällöllinen ajattelu tuotaisiin osaksi yhteisöllistä, yhteiskunnallista ja kulttuurista ulottuvuutta. Tällöin mediapedagogiikka perustuisi prosessiin, jossa omakohtainen jaettu kokemus ja uutta ajattelua synnyttävä luova ja kriittinen pohdinta kohtaisivat. Tällä tavalla lähestyttäessä mediakasvatus saattaisi siis olla enemmän oman kokemuksen tai omien tekemisten kautta opittuja taitoja, kuin oppimateriaalin sisäistämistä. Mediakasvatus muuttuisi ulkopuolisen opettajan antamasta tiedosta henkilökohtaisemmaksi oppimiseksi.

Yleisemmin mediakasvatus käsitetään tapana antaa ihmisille kykyä, halua ja taitoa käsitellä eteen tulevia mediatekstejä, kuvia sekä multimediaa sisältäviä

viestejä. Lisäksi mediakasvatuksen tavoitteena on antaa ihmisille valmiuksia mediatekstien kriittiseen arviointiin sekä valmiudet tuottaa myös itse mediatekstejä. (Suoranta ym. 2008, 251.)

3.2 Mediakasvatusta ikääntyville

Median käyttäjistä puhuttaessa nuoret ovat usein käyttäjinä kokeneita, kun taas ikääntyvät ovat median kuluttajina uusia ja kokemattomia. Mediakasvatuksen suuntaaminen ikääntyville aiheuttaa siksi erinäisiä haasteita. Ns. suppean medialukutaidon perusvaatimukset; viestimien, välineiden ja laitteiden hallitseminen voi olla ikääntyvälle monimutkainen ja hankalasti opittava prosessi. (Luohio 2005.)

3.2.1 Tekniikan tuomat haasteet

Ensimmäisenä edellytyksenä ikääntyville suunnatussa mediakasvatuksessa Luohio (2005) pitää laite- ja ohjelmistokokonaisuuksien tekemistä niin helpoiksi, että ohjeet olisi mahdollista sisäistää lähtötasosta riippumatta. Ikääntyvien tarpeissa ei liene esimerkiksi matkapuhelimen ollessa kyseessä huipputarkka ylinopeuskamera, monipuoliset soittoäänivalikoimat tai mahdollisuus ladata paljon musiikkia. Ikääntyville on tehty omia matkapuhelinmalleja, mutta yleisesti ottaen vanhempaa ikäryhmää on otettu huomioon laitevalmistuksessa huonosti. Syynä tähän ei välttämättä ole prototyyppien puute, vaan prototyypin kehittämisestä lopulliseksi tuotteeksi markkinoille vaativan prosessin hinta. (Airola, 2005.)

Monet opistot järjestävät ikäihmisille suunnattuja ATK-kursseja. Esimerkiksi Auralan kansalaisopistolla ikäihmisille järjestettävistä kursseista yli puolet on suunnattu nimenomaan ATK-taitojen opettamiseen tai vahvistamiseen. (Aurala 2010) Kurssilla edetään hitaammin, asiakokonaisuus kerrallaan. Pelkästään hiiren ja näppäimistön käytön opetteluun saattaa mennä runsaasti aikaa. Oppilaiden lähtötasot vaihtelevat suuresti. Tämän huomasimme myös käytännössä Kuvasta videoksi -kurssilla.

Mediakasvatuksen laajentaminen suurempiin kokonaisuuksiin osallistumiseen ja mahdollisesti myös itse tuottamiseen ja sitä kautta oppimiseen on ymmärrettävistä syistä mahdollista vasta silloin, kun välineet ovat jollain tasolla hallinnassa. Kuitenkin epävarmuus omasta osaamisesta saattaa olla esteenä uuden tekniikan hyödyntämiselle.

Järjestämällämme kurssilla huomasimme, että esimerkiksi digikameraa saatetaan pitää vieraana, sen toimintoja hankalina ja kuvien tallennusta haasteellisena. Vaikka itse kuvan ottaminen onnistuisi, jatko käsittely tuottaa ongelmia. Kuvien tallentaminen tietokoneelle saatetaan kokea hankalaksi, koska tallennuksessa käyttäjän tulee hallita tietokoneen perustoiminnot. Kuvien tallennuksessa esille nousee samoja ongelmia, joita esiintyy myös internetin käytössä. Omiin taitoihin ei luoteta ja tallennuspaikka saattaa kadota virheellisen tallennustavan takia.

Uuden toimintatavan oppiminen vie aikaa, ja sen haasteet saattavat jopa vähentää halukkuutta valokuvaukseen, jos tarvittavaa opetusta ei ole saatavilla. Erilaiset kuvankäsittelyohjelmat vaativat tietotekniikkataitoja ja uskallusta lähteä kokeilemaan. Virheet, joiden takia tallennetut kuvat katoavat tai muokattaessa tallentuvat vahingoittuneina, saattavat olla kokemuksia, joiden takia kuvia ei enää uskalleta tallentaa tietokoneelle. Varmuuskopion käyttäminen olisi tarpeellista, mutta tietoteknisten taitojen ollessa heikot esimerkiksi cd-levylle tai erilliselle kovalevylle tallentaminen saattaa aiheuttaa hankaluuksia.

Epävarmuus tietotekniikan kanssa käy ilmi myös VVT:n julkaisemasta VIRIKE-projektin julkaisusta (Petäkoski-Hult ym. 2004). VIRIKE-projektissa tutkittiin ikääntyneiden Virike-portaalin käyttöä. Tutkimuksessa selvisi, että esimerkiksi verkkomaksaminen koetaan epävarmana keinona hoitaa pankkiasioita. Osalla henkilöistä oli epävarmuutta käytännöistä, jotka liittyvät internet-asiointiin esimerkiksi rahojen takaisin saanti matkavakuutuksesta, jos matka on peruuntunut. Myös luottamuspuja ja turvallisuus maksamisessa nousivat esille projektin tekemissä kyselyissä. (Petäkoski-Hult ym. 2004, 32.)

Myös hiiren käyttöön liittyviä huomioita tuli ilmi VIRIKE-projektissa. Projektin julkaisun mukaan hiiren käytön hallinta tuotti monelle koehenkilölle aluksi hankaluuksia. Linkin päälle kohdistettaessa kursori oli vaikea asettaa ja usein se siirtyi pois halutusta kohdasta, koska hiiren näppäintä painettiin liian lujaa. Myös hiiren kahden näppäimen, oikean ja vasemman käyttötarkoituksen muistaminen aiheutti sekaannuksia. (Petäkoski-Hult ym. 2004, 23–24.)

3.2.2 Tekniikan tuomat mahdollisuudet

Kun tekniset mahdollisuudet mediakasvatukselliselle kehitymiselle ovat olemassa, on vain taivas rajana. Tekniikan tuomien mahdollisuuksien avulla verkostoituminen ja oman materiaalin tuottaminen on entistä helpompaa. Oma mielipide tai tarina on mahdollista saada kuuluville juuri sellaisena kuin sen itse haluaa.

Kansalaisopistot järjestävät erilaisia kursseja ikääntyneille, jotta he oppivat hallitsemaan paremmin tietokoneen käytön. Samaan aikaan myös nuorempi sukupolvi on apuna vanhemmilleen ja isovanhemmilleen tekniikan opetuksessa. Erilaiset projektit, esimerkiksi lähteenä käyttämämme VIRIKE-projekti, kartoittaa ikäihmisten tietotekniikan taitojen tarvetta ja halukkuutta oppia niitä.

3.2.3 Ikääntyvien huomioiminen ja tekniikan vaikeudet

Tehdessämme opintosuunnitelmaa Kuvasta videoksi -kurssille, saimme Auralan opistolta etukäteen tietoomme, että jokaisella osallistujalla oli hallussaan tietokoneen perusasiat kuten internetin käyttö, kuvien tallentaminen ja muokkaaminen. Lisätietoa osallistujista saimme vasta ensimmäisellä kurssikerralla, kun pyysimme heitä täyttämään esitietolomakkeet. Muokkasimme omaa suunnitelmaamme lomakkeista saatujen tietojen perusteella.

Kurssin osallistujat olivat kaikki 60–70-vuotiaita perusterveitä henkilöitä, joiden oppimiseen eivät ainakaan tietojemme mukaan vaikuttaneet esimerkiksi muistisairaudet. Kaikki osallistujat oppivat suurin piirtein samalla työmäärällä, joskin osa osallistujista vaati hieman enemmän huomiota opetukselta.

Osa kurssilaisista oli käyttänyt tietokonetta selkeästi enemmän kuin toiset myös vapaa-aikanaan, jolloin tietokoneen perustoimintojen haltuunotto sujui nopeammin. Kaikilla oli kuitenkin perusvalmius koneen käyttöön, joten kenenkään kanssa ei tarvinnut opetella esimerkiksi koneen käynnistämistä ja hiiren toimintaa.

Vaikka hiiren käyttö olikin tuttua, oli joillain osallistujilla hankaluuksia sen nopeuden kanssa. Välillä, kun jokin klikkaus ei osunut kohdalleen, klikkauksia tehtiin useita ja osa niistä saattoi olla liian voimallisia. Tällaisissa tilanteissa osallistuja useimmiten sulki lopulta vain avoimen ikkunan tarkistamatta, oliko hän tallentanut työnsä.

Kurssilla huomasimme myös, että esimerkiksi kansion luominen tuotti haasteita osalle osallistujista. Samoin tallennettujen kuvien löytäminen vei enemmän aikaa kuin odotimme. Avustimme osallistujia kansion luomisessa ja kuvien tallentamisessa. Alun perin suunnittelemamme videokameran käyttö jätettiin pois huomatessamme, että osallistujilla oli haasteita jo perinteisen digitaalikuvausten kanssa. Näin ollen jätimme videokuvauksen pois, jolloin liikkuvan kuvan editoimiseen käytetty aika kohdennettiin uudelleen ja käytettiin esimerkiksi tietokoneen perustoimintojen opettamiseen.

Ryhmäkokoo pidettiin pienenä, jotta mahdollisimman moni saisi henkilökohtaista opetusta ja palautetta työstään. Aikataulu oli tiivis, mutta olimme jättäneet väljyyttä oppitunteihin, jotta jokaiselle osallistujalle riittäisi varmasti aikaa henkilökohtaiseen ohjaukseen. Kurssin edetessä huomasimme, että henkilökohtainen ohjaus antoi osallistujille varmuutta, jonka avulla he uskalsivat kokeilla Windows Live elokuvatyökalu -ohjelmaa myös itse. Osa osallistujista oli tutustunut ohjelmaan myös kotona sen jälkeen, kun perusasiat oli opeteltu.

4 DIGITAALINEN TARINANKERRONTA

Ensimmäiset Digital Storytelling -työpajat käynnistyivät San Franciscossa vuonna 1993. Alkuperäisessä Digital Storytelling -liikkeessä tarkoituksena oli tuottaa omaan elämään liittyvä tarina kuvien ja äänen muodossa olevaksi lyhyeksi digitaaliseksi esitykseksi. Lopullinen teos tehtiin jonkin yleisesti saatavilla olevan editointiohjelman, kuten MovieMakerin tai iMovien avulla. Ammattimaisesta tuotannosta Digital Storytelling eroaa vaatimuksissaan. Tärkeää on löytää uusia tapoja ilmaista itseä, välineiksi riittävät helposti omaksuttavat perusvälineet. (Center of Digital Storytelling 2011.)

Bricen ja Lambertin (2009, 6) mukaan digitaalinen tarinankerronta on yksinkertaisuudessaan tietotekniikan käyttämistä tarinoiden tekemisen ja luomisen apuna. Digitaalisten tarinoiden pituus vaihtelee, mutta yleensä ne ovat pituudeltaan kahdesta kymmeneen minuuttia. Tarinat yhdistävät tekstiä, kuvia, musiikkia, videomateriaalia ja tarinankerrontaa. Digitaalisten tarinoiden tarkoituksena on yhdistää, innostaa sekä liikuttaa yleisöään. Tarina voi olla tositarina esimerkiksi ryhmästä ihmisiä tai fiktiivinen kertomus. Digitaalisten tarinoiden hyvä puoli on se, että ne ovat tehokkaita välineitä kertoa tarina mistä tahansa aiheesta. Lisäksi digitaalinen tarina voidaan jakaa hetkessä elektronisesti ympäri maailmaa.

4.1 Seitsemän elementtiä

Digitaaliseen tarinankerrontaan liittyy seitsemänkohtainen ohjeistus, jonka on laatinut Digitaalisen tarinankerronnan keskus Kaliforniassa. Ohjeistus on kuitenkin laajennettu usein myös kouluissa toimivaan mediakasvatukseen kokonaisvaltaisesti. (Kupiainen & Sintonen, 2009, 145.)

Näkökulma

Digitaalisen tarinankerronnan tarkoituksena on saada jokaiselle tarinantekijälle henkilökohtainen ote luomaansa tarinaan. Usein tarinoiden näkökulmia hiotaan tarinapajaan osallistuvien henkilöiden kesken, jolloin jokaisen osallistujan kokemus tarinan syvimmästä sanomasta tulee huomioiduksi tekijän puolelta. Ilman persoonallista otetta on vaarana, että tarina jää liian kevyeksi tai pintapuoliseksi, jolloin se ei välttämättä vaikuta sen katsojaan toivotulla tavalla. (Center of Digital Storytelling 2011.)

Draaman kaari

Tarinaa luodessa on syytä ottaa huomioon draaman kaari. Joko niin, että sitä kunnioitetaan, tai sitten niin, että sitä tarkoituksellisesti rikotaan. Joka tapauksessa tarinan luoja tulee pohtia sitä, minkälaisia odotuksia hän mahdollisesti tarinan kokijassa herättää, ja vastaako tarinan loppu odotuksiin. Rakennetta pohtimalla tarinan kokonaisuus muuttuu usein täydemmäksi. (Center of Digital Storytelling 2011.)

Tunne

On hyväksi, mikäli tarinan tekijällä on jonkinlainen tunneside tarinaansa, sillä ensisijaisesti tarinan on tarkoitus kertoa tekijänsä elämästä. Tunteen välittäminen tarinan kokijalle on tärkeää, joten tunteen välittämisen miettimiseen on syytä käyttää aikaa. Usein tarinan uskottavuus kasvaa, mitä emotionaalisemmin sen voi kokea. (Center of Digital Storytelling 2011.)

Kertojaminä

Yhtenä osana digitaalista tarinankerrontaa on itse käsikirjoitetun tarinan kertovana äänenä toimiminen, sillä tarkoituksena on saada tarinan tekijän oma ääni kuuluviin. Puhuttava teksti opetellaan usein ulkoa, jottei tarinasta tule luetun kuuloista. Lisäksi kerrottavan tarinan painoarvoa tulee pohtia tarkoin; onko tarpeellista sanoa kaikkea, vai voiko jotain jättää pääteltäväksi? (Center of Digital Storytelling 2011.)

Äänikerronta

Puheen muodossa oleva ääni ei välttämättä ole ainoa äänellisen kerronnan keino. Digitaalisessa tarinankerronnassa hyödynnetään usein muita äänilähteitä. Tehostavina ääninä voivat toimia esimerkiksi luonnosta nauhoitetut äänet, musiikki tai tarkoituksella tehdyt äänitehosteet. Puheen ja muiden äänien suhdetta kannattaa harkita tarkoin, sillä toisinaan äänitehosteilla luotu maailma saattaa olla puhetta huomattavasti tehokkaampaa. (Center of Digital Storytelling 2011.)

Yksinkertaisuus

Yksinkertaisuudella pyritään siihen, ettei kaikkia vastauksia anneta kokijalle valmiina, vaan joitain asioita tarinasta voi jättää kokijan mielikuvituksen ratkaistavaksi. Materiaalin suhteen kannattaa olla enemmän vihjaileva kuin tukahduttaa kokija informaatiotulvalla. (Center of Digital Storytelling 2011.)

Vauhti

Tarinasta välittyvä tunnetila on vahvasti kytköksissä tarinan etenemisnopeuteen ja tempoon. Tästä syystä tarina on hyvä rytmittää niin, että se tukee tarinaa

itsessään. Tempo saa kuitenkin vaihdella tarinan aikana, mikäli se on perusteltua. (Center of Digital Storytelling 2011.)

4.2 Menetelmän suunnittelu

Digitaalisen tarinankerronnan työpajaa suunniteltaessa on hyvä käydä läpi tarinan tekemisen vaiheita. Heinäaho (2010, 5) näkee menetelmän kolmivaiheisena.

Ensimmäisessä vaiheessa suunnitellaan tarinan runko. Lisäksi etsitään tarinassa käytettävät kuvat ja muu materiaali. Samalla valitaan mahdollisesti käytettävä musiikki tekijänoikeuksia unohtamatta. (Heinäaho 2010, 5.)

Toisessa vaiheessa digitaalinen tarina toteutetaan. Toteutukseen sisältyy kuvien kokoamisen lisäksi oman puheen tuottaminen editointiohjelmaan, sekä valmiin tarinan viimeistely efektien, musiikin ja mahdollisesti tekstin avulla. (Heinäaho 2010, 5.)

Kolmannessa vaiheessa tarina jaetaan muiden tahojen nähtäväksi. (Heinäaho 2010, 5). Tätä osiota emme toteuttaneet opinnäytetyömme toiminnallisessa osassa. Osallistujat kokivat aiheet henkilökohtaisiksi, ja halusivat tallentaa ne levyille ainoastaan jälkipolviensa katseltaviksi. Kurssilaiset näkivät pätkiä toistensa tarinoista suunnittelu- ja tekovaiheessa, mutta emme katsoneet valmiita töitä yhdessä.

4.3 Digitaalinen tarinankerronta mediakasvatuksessa

Digitaalista tarinankerrontaa voidaan pitää eräänlaisena opetusmenetelmänä, jota käytetään kaikenikäisten kansalaisten medialukutaidon kehittämiseen.

Brice ja Lambert (2009, 4) ovat käyttäneet digitaalista tarinankerrontaa välineenä, kun he ovat halunneet esitellä useita erilaisia oppimiskokemuksia. Tyypillisimpiä näistä ovat, että opiskelija oppii purkamaan ja analysoimaan käyttämäänsä multimediallista sisältöä. Opiskelijoille paljastuu miten mediaa on manipuloitu vaikuttamaan siihen, miten ajattelemme ja tunnemme. Opiskelijoista tulee sujuvia uuden median käyttäjiä ja itsevarmoja mediatekstien luoja, kun he ymmärtävät sen vaikutusvallan.

Digitaalinen tarinankerronta kannustaa ja rohkaisee ilmaisemaan itseä mediatuotannon kautta, jolloin kansalaiset kehittyvät medialukutaitoisiksi kansalaisiksi. Opetusmenetelmänä se sopii erityisen hyvin ikääntyville opetettavissa teknisissä tai teknologioihin liittyvissä taidoissa. Oman tarinan kehityksen myötä välineelliset taidot karttuvat itsestään. (Kupiainen & Sintonen, 2009.)

5 OPETUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden tekemiseen tarkoituksena oli löytää Turun seudulta kansalaisopisto, jonka kanssa voisimme tehdä yhteistyötä. Toiminnallisen osuuden kautta meille avautuisi mahdollisuus kokeilla käytännössä digitaalisen tarinankerronnan mahdollisuuksia ikääntyville opetettavien mediavälineiden opetuskeinona. Tekniikanopetuksen helpottamisen lisäksi opetustavalle oli toinenkin syy, nimittäin itse tarinat. Uskoimme, että ikääntyviltä kurssilaisilta olisi mahdollista saada sellaisia tarinoita, joita nuorempien elämäkokemus ei vielä pystyisi tuottamaan. Lisäksi oletimme, että ikääntyvät haluaisivat tallentaa tarinoitaan jälkipolville. Digitaalisen tarinankerronnan kautta koimme kaiken tämän olevan mahdollista.

Selvitimme Turun seudun kansalaisopistojen opetustarjontaa ja päädyimme ottamaan yhteyttä Auralan kansalaisopistoon. Opistolla järjestetään useita erilaisia tietotekniikka- ja kuvankäsittelykursseja senioreille. Tavoitteenamme oli tarjota eläkeikäisille kurssi, jollaista Auralassa ei vielä olisi tarjolla. Tutkimme opiston kurssitarjonnan sisältöä ja suunnittelimme oman kurssimme sen pohjalta, millaisia kursseja opisto toivoi oppilailleen järjestettävän. Keskustelimme kurssista ja oppilaiden tarpeista myös Auralan silloisen rehtorin kanssa.

5.1 Kurssin idea ja tavoitteet

Kuvasta videoksi -kurssin ideana oli selvittää millaista opetusta ikääntyneet tarvitsevat, kun he opettelevat käyttämään mediavälineitä. Kohderyhmäksemme valitsimme 60–80-vuotiaat Turun seudulla asuvat eläkeläiset. Halusimme opetuksen apuna käyttää digitaalista tarinankerrontaa, sillä uskoimme kohderyhmämme näin sisäistävän helpommin myös teknisten työkalujen

käytön. Uskoimme osallistujilta löytyvän tarinoita, jotka he haluaisivat saattaa digitaalisesti esitettävään muotoon. Lisäksi tarinaa rakennettaessa kaikkia opetettavia osa-alueita tulisi harjoiteltua mielekkäämmin kuin vain pakollisten tehtävien kautta.

Opetusryhmä haluttiin pitää mahdollisimman pienenä, jolloin meillä olisi enemmän aikaa olla apuna mahdollisissa ongelmatilanteissa. Pienessä ryhmässä opetus olisi myös helpompaa sopeuttaa ryhmän mahdollisesti erilaisiin lähtötasoihin. Haasteena opetussuunnitelman luomisessa oli kurssilaisten ikä ja epätietoisuus siitä, millaiset tietotekniset taidot he omaavat.

Kurssin tavoitteet olivat kahdenlaisia: teknisiä ja kerronnallisia. Tavoitteena oli opettaa osallistujille video- ja stillkameran käyttöä digitaalisen tarinankerronnan kautta. Kurssin lopuksi oppilaat osaisivat käyttää Windows Live 7 - elokuvatyökalua oman videotarinansa luomiseen ja jokainen osallistuja tuottaisi lyhyen kuvakerronnallisen tarinan.

5.2 Kurssin toteutus

Olimme yhteydessä Auralan kansalaisopiston silloiseen rehtoriin keväällä 2010. Sovimme järjestävämme kuvaamiseen ja tarinankerrontaan pohjautuvan kurssin ikääntyneille syksyllä 2010. Sovimme käytännön asioista sähköpostitse sekä puhelimitse. Lisäksi Henriikka Lehtomaa kävi tapaamassa rehtoria opiston tiloissa. Suunnittelimme tulevaa opintosuunnitelmaa keväällä ja kesällä 2010. Perehdyimme materiaaleihin, jotka käsittelivät ikääntyneiden oppimista sekä digitaalista tarinankerrontaa. Halusimme soveltaa ammattikorkeakoulussa oppimaamme kuvaus- sekä opetustaitoa myös käytäntöön. Lisäksi teimme kurssille opetusmateriaaleja.

Kuvasta videoksi -kurssi toteutettiin 31.8–18.9.2010 tiistai- ja torstai-iltoina sekä yhtenä lauantaipäivänä Auralan opistolla Turussa. Teimme kurssille mainoksen

(ks. liite 1), jonka avulla opiston oli helpompaa tiedottaa tulevasta kurssista. Opisto tiedusteli asiakkailtaan osallistumishalukkuutta sekä tiedotti tulevasta kurssista infotaulullaan. Järjestämämme kurssi oli osallistujille ilmainen. Saimme opistolta käyttöömmme tietokoneluokan laitteineen ja lisäksi pidimme kahvitauot opiston aulassa. Saimme myös käyttää opiston kopiokonetta sekä tulostinta.

Kurssi järjestettiin opiston tietokoneluokassa, jossa kaikilla osallistujilla oli mahdollisuus käyttää tietokonetta. Yksi osallistuja toi myös oman kannettavan tietokoneensa mukaan oppitunneille.

Jaoimme kurssille osallistuville tekemämme alkuinfon (ks. liite 2) ja esitietolomakkeen (ks. liite 3) ensimmäisellä tapaamiskerralla. Lomakkeessa pyysimme tietoja heidän kokemuksistaan tietokoneista, valokuvauksesta sekä tarinankirjoittamisesta. Lomakkeen tietojen mukaan muokkasimme opintosuunnitelmaamme (ks. liite 4) ryhmälle sopivaksi.

Opintosuunnitelman alkuperäisenä tarkoituksena oli pitää tunnit myös sunnuntaina 18.9.2010. Sovimme kuitenkin osallistujien kanssa pitävämme pidemmän lauantapäivän, jotta työt saataisiin editoitua kerralla valmiiksi. Aloitimme lauantapäivän kymmenen aikaan ja päätimme tunnit kahdelta. Kaikki oppilaat saivat työnsä valmiiksi ja ne tallennettiin DVD-levyille, jotka opisto kustansi. Osallistujat täyttivät myös palautelomakkeet ja saivat lisäksi meiltä suullisen palautteen työstään. Osalla osallistujista suullinen palaute jäi vähäisemmäksi, koska he lähtivät lauantaintunneilta, kun saivat työnsä valmiiksi.

Kaikki osallistujat täyttivät kuitenkin palautelomakkeet, jotka olivat erittäin tärkeitä kurssin ja tulevaisuuden opetuksen kehityksen kannalta. Annoimme omat sähköpostiosoitteemme osallistujille, joiden välityksellä he saivat vielä kurssin jälkeen kysellä mieltä askarruttaneita asioita.

5.3 Esitietolomakkeiden tulokset

Teimme kurssia varten esitietolomakkeet, joiden avulla selvitimme osallistujien tietokoneenkäytön ja tarinankerronnan osaamisen taustaa. Lisäksi halusimme tietää osallistujien taustatietoja ja kokemukset valokuvaamisesta.

Kurssille osallistui kuusi henkilöä, jotka kaikki vastasivat esitietolomakkeen kysymyksiin. Viisi osallistujaa oli iältään 65–70-vuotiaita, vain yksi oppilas 60–65-vuotias. Kurssilla ei siis ollut yhtään osallistujaa, joka olisi ollut yli 70-vuotias. Sukupuolijakauma kurssilla oli naisvoittoinen. Kurssille osallistui viisi naista ja yksi mies.

Kaikki Kuvasta videoksi -kurssille osallistujat asuvat Turussa. Jokainen heistä oli myös osallistunut aiemmin Auralan opiston kursseille. Kolme oli osallistunut seniorien atk-tukikurssille, jonka tarkoituksena on valmentaa ikääntyvät tukihenkilöiksi toisille ikääntyville atk-taidoissa. Lisäksi yksi henkilö oli käynyt digikamerakurssin ja yksi kuvankäsittelykurssin.

Kaikki osallistujat omistivat kameran, jota pystyivät käyttämään oppitunnilla. Vain yhdellä oli mahdollisuus käyttää videokameraa oppitunneilla. Neljän osallistujan kameralla olisi kuitenkin heidän tietojensa mukaan voinut ottaa myös videokuvaa. Neljä osallistujaa halusi kehittää valokuvaus- ja kuvienkäsittelytaitojaan, muut eivät ilmoittaneet tätä tietoa.

Kahdella vastanneista ei ollut tietoa siitä, millaiselle kurssille he olivat tulleet. Yksi osallistuja odotti kurssilta kuvaustaitojen kehittymistä, toinen tietotekniikkataitojen sekä kaksi halusi oppia uusia asioita.

Kaikilla osallistujilla oli kotonaan käytössään tietokone, jota he käyttivät päivittäin. Valokuvaamisaktiivisuus vaihteli osallistujien joukossa. Vain yksi oppilas kuvasi päivittäin. Suurin osa osallistujista kuvasi harvemmin kuin viikoittain. Vain kaksi kurssille osallistujista oli kirjoittanut aikaisemmin käsikirjoituksen tai tarinan.

5.4 Kurssilla opetettavat asiat

Jaoimme kurssilla opetettavat asiat teknisiin ja kerronnallisiin asioihin, jotka kulkivat osittain yhdessä ja osittain erillisinä. Vaikka kurssin tavoitteena oli tuottaa lopputuotteena digitaalinen tarina, emme noudattaneet orjallisesti esimerkiksi digitaalisen tarinankerronnan seitsemän kohdan ohjeistusta. Sovelsimme digitaalisen tarinankerronnan keinoja itse oppimiimme opetustapoihin. Lisäksi kurssilla painotettiin hiukan enemmän teknistä osaamista kuin itse tarinaa, sillä tarkoitus oli nimenomaan saattaa välineet tutuiksi digitaalisen tarinankerronnan avulla.

5.5 Tekniset asiat

Teknisten asioiden opetuksessa pyrimme siihen, että kaikki asiat käsiteltiin riittävän ymmärrettävästi. Emme vaatineet asioiden tarkkaa teoreettista osaamista, mutta tarinoita tehdessä oli hyödyllistä, mikäli ainakin osa termeistä oli tuttuja. Emme myöskään tehneet osallistujille testiä tai koetta asioiden osaamisen mittaamiseksi, sillä emme halunneet luoda teknisistä asioista turhan vaikeita. Tärkeintä oli, että jokainen saisi lopputyönsä tehtyä ja käyttämämme tekniikka tulisi aiempaa tutummaksi.

5.5.1 Kuvakoot

Kuvakokojen opettamisessa päämääränä oli se, että osallistujat hahmottaisivat erot eri tavalla rajattujen kuvien välillä. Tavoitteena oli myös se, että osallistujat osaisivat omassa lopputyössään käyttää erilaisia kuvakokoja monipuolisesti.

Käytimme kuvakokojen opettamiseen niitä tietoja ja taitoja, joita meille itsellemme oli koulutuksemme puitteissa opetettu. Hyödynsimme myös asioita, joita olimme oppineet esimerkiksi työharjoittelun kautta. Olimme tehneet tunnille etukäteen kuvallisen opetusmateriaalin, joka käsitteli kuvakokoja (ks. liite 5), ja jaoimme sen kurssilaisille.

Kävimme läpi esimerkkien avulla kahdeksan kuvakokoja erikoislähikuvasta yleiskuvaan. Esimerkkeinä toimi kaksi kuvaa kustakin kuvakoosta. Toisessa

kuvassa esiintyi ihminen, toisessa auto. Uskoimme kahden erilaisen esimerkin avulla kuvakokojen hahmottamisen muuttuvan selkeämmäksi.

Keskustelimme kuvakoista tunnilla, sekä pohdimme yhdessä missä yhteydessä mitään kuvakokoa olisi hyvä käyttää. Osallistujat hahmottivat hyvin erilaisten rajausten merkityksen. Kuvista keskusteltaessa todettiin yhdessä, että tiukemmalla rajauksella otettu kuva ilmaisee paremmin tunteita kuin laajempi rajaus, jossa tausta saattaa olla kuvattavaa kohdetta merkittävämmässä asemassa.

Keskustelun jälkeen osallistujat tekivät harjoituksen, jossa he kuvasivat kaikki kuvakoot. Esimerkkipaperin avulla kurssilaiset saivat kaikki rajattua kuvansa hyvin. Ongelmia oli ainoastaan kohteen sijoittamisessa kuvaan. Esimerkiksi puolikuvaa otettaessa pään yläpuolelle oli usein jäänyt liikaa tilaa.

Kurssilaisten ottamat kuvat katsottiin läpi yhdessä ja kuvia analysoitiin ja kommentointiin mielellään. Osallistujat huomasivat kuvatessa tulleet virheet itse ja keskustelu kuviin tehtävistä parannusehdotuksista kävi vilkkaana. Kaikki keskustelijat ymmärsivät, että kuvia kommentoitiin kuvina, eikä palautetta otettu henkilökohtaisesti.

Ikääntyvien asenne kuvakokojen opiskeluun oli innostunutta. Mahdollisista virheistä keskusteltiin koko ryhmän kanssa yhdessä, eikä oppimiskokemus tai opetustapa vaikuttanut kenenkään kohdalla negatiiviselta kokemukselta.

5.5.2 Kultainen leikkaus, huomiopiste ja kuvakulma

Opettelimme kurssilla kultaisen leikkauksen, huomiopisteen ja kuvakulman merkitystä, mutta kuvallisissa asioissa oli kuvakokojen opettelemisessa. Kuvakokojen tapaan hyödynsimme myös kultaisen leikkauksen, huomiopisteen ja kuvakulmien opettamisessa itse koulussa oppiamme asioita.

Kultaista leikkausta ja huomiopistettä varten olimme tehneet kuvallisen materiaalin, jonka jaoimme osallistujille. Kävimme yhdessä läpi kuvan sommittelun merkitystä erilaisten esimerkkien avulla. Kurssilaiset erottivat

kuvaesimerkeistä (ks. liite 6) oikeanlaisen ja poikkeavan kultaisen leikkauksen hyödyntämisen helposti.

Kuvan sommittelun harjoittaminen oli yhdistetty kuvakokojen kuvaamistehtävään. Kurssilaisten tuli huomioida kuvakokoja kuvatessaan myös kultaisen leikkauksen tuomat mahdollisuudet.

Kuvakulmista teetimme oman harjoituksen, jossa osallistujien tuli kuvata kohteena oleva ihminen ylä- ja alakulmasta, sekä silmien tasalta. Katsoimme kuvat läpi ja keskustelimme kuvakulman vaikuttavuudesta. Osallistujilla oli hyviä mielipiteitä ja näkemyksiä kuvakulmilla tehostettujen kuvien käyttömahdollisuuksista. He ymmärsivät myös kuvakulman huomaamattoman vaikutuksen, kun keskustelimme niiden käytöstä uutiskuvituksen yhteydessä.

Kaikki harjoituksessa kuvatut kuvakulmat olivat onnistuneita ja osallistujien keskusteluhalukkuus antoi teknisesti opetettavalle asialle lisäarvoa. Kuvalla saavutettava vaikutusmahdollisuus tuntui kiehtovan kurssilaisia.

5.5.3 Kameran liikkeet ja makrokuvaus

Vaikka pudotimmekin kurssilta pois videokameran käytön, kävimme yhdellä tunnilla silti läpi pikaisesti liikkuvan kuvan tuomia mahdollisuuksia. Kävimme mahdollisuudet läpi esimerkkivideoiden avulla.

Päätimme ottaa osaksi opetusta kameran liikkeet, sillä suurimmalla osalla kurssilaisista oli digikamerassaan videokuvauksominaisuus, ja osa oli tuota ominaisuutta käyttänytkin. Niiden kurssilaisten kanssa, jotka eivät olleet kamerasta videokuvausta käyttäneet, tutkimme yhdessä heidän kameroitaan ja etsimme videokuvauksominaisuuden, jotta sitä olisi myöhemmin mahdollista käyttää tarpeen niin vaatiessa.

Kameran liikkeistä kävimme läpi tilityksen, pannauksen ja zoomin. Kameran liikkeillä voidaan näyttää suurempia kokonaisuuksia mielenkiintoisemmin, kuin rajatulla kuvalla on mahdollista. Kameran liikkeen avulla rajoja voi venyttää.

Tiltaus on kameran ylhäältä alas tai alhaalta ylös suuntautuvaa liikettä, jolla on selkeä alku- ja loppukohta. Pannaus on tiltauksen tapaan myös tasainen liike, mutta se tapahtuu sivusuunnassa, joko oikealta vasemmalle tai vasemmalta oikealle. Zoomaus on kuvan rajaamista liikkeellä laajemmaksi tai tiukemmaksi. Hidas liike näyttää laajan ja tiukan rajauksen, sekä kaiken siltä väliltä. Liike voi suuntautua joko tiiviistä laajempaan tai toisinpäin, kuitenkin niin että liikkeen alussa ja lopussa on selkeä alku- ja loppukohta.

Mietimme yhdessä, milloin mitäkin liikettä kannattaa käyttää ja minkälaisen lisäarvon se saattaa kuvalliseen tarinaan tuoda. Osallistujat olivat kiinnostuneita keskustelemaan, vaikka myönsivät että eivät välttämättä videokuvaamista halua enää sen ikäisenä aloittaakaan.

Koska kameran liikkeet käytiin läpi vain pikaisesti, kysyimme osallistujilta missä asiassa he haluaisivat lisäoppia. Kuvakokoja kuvatessa moni oli yrittänyt ottaa kameran makro-ominaisuudella erikoislähikuvia, mutta kuvista oli tullut epätarkkoja. Päätimme yhdessä harjoitella lisää makro-ominaisuuden hyödyntämistä.

Kävimme kaikkien osallistujien kamerat läpi, jotta kaikki oppisivat löytämään kameroistaan makrokuvausominaisuuden. Kurssilaiset tekivät harjoituksen, jossa heidän tuli huomioida kultainen leikkaus ja kameran makro-ominaisuudet. Harjoituksen jälkeen kuvat katsottiin yhdessä ja niistä keskusteltiin. Osa kuvista oli edelleen epätarkkoja, mutta suurin osa oli onnistuneita. Eriyisen kiinnostuneita kurssilaiset olivat kukkien ja kasvien kuvaamisesta. Osallistujien pyynnöstä teimme jälkepäin vielä ohjeet makrokuvaukseen (ks. liite 7), jotta makrokuvaukseen saisi tukea kurssin jälkeenkin.

5.5.4 Valo

Valitessamme kuvateknisesti tärkeitä asioita kurssin opintosuunnitelmaan, päädyimme siihen ratkaisuun että valo olisi yksi opetettavista asioista. Koimme, että hyvän kuvan ottamisessa valo on yksi tärkeimpiä tekijöitä. Valoa voi olla joko luonnollinen valo, tai valaisulla aikaan saatu keinotekoinen valaistus.

Aloitimme valo-opiskelun keskustelemalla valosta ja sen vaikutuksista valokuvaan. Osallistujilla oli jaettavana paljon omakohtaisia kokemuksia valosta ja sen hankaloittavasta tai helpottavasta vaikutuksista heidän omista kuvaustilanteissaan. Keskustelimme kuvan tärähtämisestä ja tärähdyksen välttämisestä, sekä kamerassa valmiiksi olevista kuvausohjelmista. Tärkeä osa keskustelua oli mahdollisesti huonon valotilanteen parantaminen keinotekoisesti. Mietimme yhdessä, miten heikossa valossa otettavan tai vastaavasti kirkkaalla säällä otetun kuvan saisi paremmaksi.

Keskustelun pohjalta katsoimme esimerkkikuvia (ks. liite 8) hyvistä ja huonoista valo-olosuhteista. Huonojen valo-olosuhteiden parina oli samassa tilanteessa otettu kuva korjatulla valolla. Lisäksi mukana oli muutama esimerkki valon käyttämisestä tehokeinona. Olimme tehneet valo-opetuksen materiaalit etukäteen ja hyödyntäneet siinä meillä jo olevia tietoja valaistuksesta.

Esimerkkikuvien jälkeen osallistujat saivat tehtäväksi ottaa kuvia erilaisissa valo-olosuhteissa. Tarkoituksena oli ottaa tarkoituksella epäonnistuneita sekä onnistuneita kuvia. Tehtävän tekeminen onnistui hyvin, valo oli asiana selvästi helppo hahmottaa. Katsoimme kuvat yhdessä ja kaikki olivat niihin tyytyväisiä. Osallistujat olivat muistaneet myös huomioida aikaisemmin kurssilla käsitellyjä asioita kuvien ottamisesta tehdessään valoharjoitusta.

5.5.5 Kuvaussuunnitelma ja tarinan kertominen kuvin

Kuvaussuunnitelman opettamiseksi emme tehneet erillistä materiaalia. Keskustelimme kuvaussuunnitelman tärkeydestä, sekä siitä mitä hyvä kuvaussuunnitelma sisältäisi. Hyödynsimme kuvaussuunnitelman tekemisessä jo oppimiamme taitoja.

Kuvaussuunnitelmaa varten osallistujat tekivät harjoituksen, jossa heidän tuli kuvata pieni tarina 5–10 kuvan avulla. He joutuivat suunnittelemaan kuvat etukäteen. Tehtävä tehtiin kotitehtävänä ja valmiit tehtävät katsottiin seuraavalla tunnilla.

Kuvatarinoiden tekeminen oli sujunut osallistujilta hyvin. Joidenkin tarinoissa kuvattiin kokonaisen päivän kulkua, joissain yksittäistä tapahtumaa kuten leipomista. Kaikki tarinat olivat ehjiä ja loogisia ja tarinoista keskusteltiin yhdessä.

5.5.6 Editointi

Editoinnin perusopettamiseen olimme varanneet yhden päivän. Seuraavalla kerralla oli tarkoituksena, että osallistujat alkaisivat editoida omia lopputöitään, jolloin opetus muuttuisi yleisestä opettamisesta yksilökohtaiseen ohjeistamiseen.

Editoinnin opettamiseen olimme tehneet kuvallisen ohjeen, jossa askel askeleelta opetettiin editoinnin perusasioita. Ensimmäisessä harjoituksessa käytettiin valmiita materiaaleja, jotta huomio ei keskittyisi omaan materiaaliin vaan editointiohjelman opetteluun.

Editoinnin opettelussa kävi selkeimmin ilmi osallistujien erilainen taso. Ensimmäistä kertaa välineiden hallinta aiheutti hidasteita. Suurin osa kurssilaisista pysyi ohjeiden perässä hienosti, mutta niille, joille tietokone aiheutti ongelmia kotikäytössäkin, editoinnin oppiminen ja opettaminen oli haaste.

Ryhmän pieni koko oli todellinen etu editoinnin opettelussa. Näin nopeammin edistyvät eivät turhautuneet, kun heidän kanssaan pystyi etenemään heidän haluamaansa tahtia. Lisäksi tietokoneen käytön kanssa ongelmia kokeneet saivat tarvitsemaansa tukea ja apua, kun toinen meistä saattoi koko ajan olla auttamassa. Lisäksi osa opiskelijoista auttoi toisiaan, kun he huomasivat naapurilla olevan ongelmia.

Suurin ongelma oli tietokoneen nopeuden ja toimintatavan hahmottamisessa. Jos jotain ei tapahtunut heti, saattoi se aiheuttaa hillittömän klikkaustulvan ja koko koneen sammuttamisen. Eteen tulleet ongelmat eivät siis suoranaisesti liittyneet editointiohjelmiaan, vaan itse tietokoneeseen.

Osallistujien välillä olevat tasoerot eivät havainnointimme perusteella liittyneet ikään itsessään tai mahdollisiin iän tuomiin fysiologisiin heikkouksiin. Suurin syy ongelmien takana oli käyttämistottumuksen puute. Kone saatettiin kokea pelottavana, kun sen toimintatapaa ei kunnolla ymmärretty.

Yhdessä keskustelemalla kaikki kuitenkin saivat sekä editointiharjoituksen että lopputyön tehtyä, jota voidaan pitää hyvänä saavutuksena molemmin puolin. Kurssin tavoite ei siis jäänyt kiinni editointiosuuden tuomista haasteista.

5.5.7 Lopputyöt tekniikan kannalta

Digitaalisen tarinankerronnan lopputöiden tekninen taso oli hyvä. Kurssilla käytyjä asioita oli selvästi hyödynnetty töiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kaikkiin lopputöihin sisältyi musiikkia ja animoituja valokuvia, osaan myös puhetta. Lisäksi kaikissa töissä oli otsikko ja lopputekstit.

Saamastamme palautteesta päätellen myös osallistujat itse olivat tyytyväisiä tekemänsä työn tasoon. Moni koki ylittäneensä itsensä.

5.6 Kerronnalliset asiat

Digitaalisen tarinankerronnan tarinalliseen puoleen panostimme hiukan vähemmän kuin tekniseen puoleen. Tarinan kehittäminen kulki tekniikkapuolen ohella kuin itsestään. Osassa harjoituksista painotettiin myös kerronnallisuutta. Lisäksi keskustelimme draaman kaaresta ja teimme tarinointiin liittyvän harjoituksen. Osallistujilla oli osalla mielessä jo kurssin alussa lopputyön aihe, ja muidenkin kanssa aiheet löytyivät helposti. Yleisesti ottaen tarinat ja niiden tallentaminen jälkipolville koettiin mielekkääksi ja tärkeäksi.

5.6.1 Draaman kaari

Osaksi tarinankerronnan opetusta halusimme tuoda Aristoteleen draaman kaaren. (Aristoteles, suom. 1997.) Tämä muoto on tuttu esimerkiksi yleisimmistä elokuvista. Perinteinen draaman rakenne sisältää esittelyjakson, yhden ristiriidan, juonen kehittelyä, kriisin, käänteen ja ratkaisun. Tarinassa voi

olla myös useita huippukohtia ja ristiriitoja Loppuratkaisu on tragediassa onneton ja komediassa onnellinen.

Katsoimme muutaman esimerkin, joissa draaman kaarta oli käytetty hyväksi. Keskustelimme sen merkityksestä näissä tarinoissa. Lisäksi keskustelimme draaman kaaresta yleensä. Pohdimme sitä, millaiset elokuvat tai kirjat ovat vaikuttaneet osallistujiin ja miksi. Yhdessä oivalsimme, että hyvä tarina usein rakentuu Aristoteleen draaman kaaren mukaan.

Draaman kaaren opettamisessa ja keskustelussa käytimme hyväksemme koulussa oppimiamme asioita draaman kaaresta ja hyvän tarinan koostamisesta.

5.6.2 Käsikirjoittaminen

Draaman kaaren ja käsikirjoittamisen opettamisen otimme saman tunnin aiheeksi. Kävimme keskustelua draaman kaaren huomioimisesta käsikirjoitusta tehdessä. Käytimme opiskeluaikana oppimaamme tietoa hyödyksemme opetuksessa ja oppitunnilla kävimme läpi perusasioita kirjoituksesta. Painotimme, että elokuvakäsikirjoitus kirjoitetaan silmälle ja kuvat toimivat kertojana. Tällöin kaikkea ei tarvinnut kirjoittaa vuorosanoiksi. Halusimme tuoda myös esiin, että elokuvan käsikirjoituksessa ensimmäinen kuva aloitetaan mahdollisimman myöhään ja se toimii kysymyksenä. Näillä keinoin halusimme näyttää miten tavallinen kirjoitustapa poikkeaa elokuvan käsikirjoituksesta.

Opetuksessa keskityimme vahvasti keskusteluun, koska Kuvasta videoksi -kurssin käsikirjoitusopetus haluttiin tehdä osallistujille mahdollisimman tutulla ja helpolla tavalla. Keskustelimme hyvän tarinan peruspiirteistä ja elokuvista, joista nämä piirteet löytyvät. Käytimme apuna muutamaa lyhytelokuvaa, joiden sisällöstä keskustelimme ne katsottuamme.

Apuna keskustelussa oli PowerPoint-esitys, joka heijastettiin valkokankaalle. Esitimme kysymyksiä osallistujille ja niiden avulla he hahmottivat tarinoissa esiintyvien elementtien samankaltaisuuksia.

Kuvasta videoksi -kurssilla halusimme kertoa osallistujille myös kuvien jatkuvuuden ja tarinan oikeudenmukaisuuden tärkeydestä. Esimerkkinä jatkuvuudesta käytimme kuvia kukasta, joka on ensin nupullaan, sen jälkeen auki ja sitten nuutuu pois. Kerroimme, että kuvien järjestyksessä täytyy olla jokin idea, eikä niitä voi ripotella elokuvaan summittaisesti. Tämä on tärkeää juonen toimivuuden kannalta. Kerroimme myös, että katsojien keskittymiskykyä voi kuitenkin parantaa pienellä hämmennyksellä kuvien järjestyksessä, tähän täytyy kuitenkin olla jokin syy.

Oikeudenmukaisuudesta kertoessamme käytimme perinteisempää sankari-esimerkkiä. Kerroimme, että fiktiivisen tarinan tulee saada oikeudenmukainen päätös, jotta katsoja saa tyydytyksen. Katsojien sympatiat kohdistetaan päähenkilöön. Päähenkilö ei siis saa tehdä oikeuskäsityksemme mukaan liian suurta rikosta, jonka hän saisi anteeksi ilman seurauksia. Korostimme myös, että kuvallisen tarinan teossa on otettava huomioon, että kuvalla voidaan näyttää paljon asioita, joita ei tarvitse kertoa erikseen. Esimerkiksi hääkakun ollessa kuvassa, ei tarvitse kirjoittaa kuvan päälle tai lausua kuvassa hääkakusanaa, koska kuva kertoo jo katsojalle, mistä on kyse.

Kerroimme osallistujille, että käsikirjoituksessa otetaan huomioon erilaisia vaikuttamiskeinoja, joiden avulla tarinaan saadaan lisättyä haluttua tunnelmaa. Keinoja ovat esimerkiksi kuvauskulma, valaistus, lavastus, puvustus, näyttelijän olemus, kuvan rajaaminen, mitä näytetään ja mitä jätetään näyttämättä. Leikkausten nopeus ja hitaus vaikuttaa myös elokuvan tunnelmaan. Tärkeänä tekijänä on myös äänimaailma, sen käyttäminen tai käyttämättä jättäminen. Näitä esimerkkejä kävimme läpi katsoessamme lyhytelokuvia ja keskustellessamme niistä jälkikäteen.

Osallistujille opetettiin mikä on elokuvan lyhyen käsikirjoituksen eli synopsiksen merkitys ja mitä se sisältää. Kerroimme sen olevan korkeintaan parin sivun mittainen tiivistelmä, jossa tuodaan esille juonen pääkohdat. Lisäksi mukana on myös luonnehdintaa ajatelluista tapahtumapaikoista ja henkilöistä sekä teoksen teema ja perusristiriita.

Tarinankerronnan perusasioiden selvittämisen jälkeen annoimme osallistujille tehtäväksi luoda oma kirjoitettu tarina. Kaikille kurssilaisille jaettiin kaksi valokuvaa, joita apuna käyttäen heillä oli 15 minuuttia aikaa kirjoittaa. Kuvat oli valittu niin, etteivät ne suoraan tue toisiaan, vaan niiden välille tuli luoda yhteys. Annoimme luvan myös kirjoittaa vain toisesta kuvasta, jos tehtävä tuntui liian hankalalta. Kirjoittamista varten heille jaettiin kynät ja paperit. Osa osallistujista käytti vain toista kuvaa tarinan aiheena. Suurin osa kuitenkin otti virikkeitä kummastakin valokuvasta. Kaikki osallistajat saivat kirjoitettua hyvin jäsentyneen yhden A4-arkin mittaisen tarinan. Kirjoittamisen jälkeen luimme yhdessä kaikkien tarinat ja kommentoimme niitä.

5.6.3 Lopputyöt tarinan kannalta

Osallistajat valitsivat itse aiheet omiin lopputöihinsä ja pyysivät neuvoja toteutuksen ja kuvauksen helpottamiseksi. Keskustelimme yhdessä osallistujien aiheista ja lisäksi neuvoimme heitä jokaista yksilöllisesti. Aiheina osallistujilla oli esimerkiksi vanhan puimakoneen käyttö nykypäivänä, isoäidin elämäntarina, puutarhan syystyöt, syyskukkien loistoa, viimeinen työpäivä ennen eläkkeelle siirtymistä sekä syysretki ystävien kanssa.

Osallistajat olivat jäsentäneet tarinansa hyvin ja saivat luotua kuvien avulla kertomuksen, jota oli helppo seurata. Kaikki tarinat olivat kosketuksissa tekijöidensä omaan elämään, joten digitaalisen tarinankerronnan perusedellytys tuli toteutetuksi.

5.7 Osallistujien valmiudet kurssille tullessa ja sen jälkeen

Osallistujien valmiudet kurssille tullessa olivat hyvin vaihtelevat. Kaikki olivat käyttäneet kameraa ja tietokonetta, mutta erot käyttövarmuuden kanssa vaihtelivat paljon. Osa ei ollut koskaan siirtänyt kuvia pois kamerasta, kun taas osa oli tottunut käsittelemään kuvia kuvankäsittelyohjelmalla ja lataamaan ne internetin valokuva-albumipalveluun.

Kurssilaisten erilaiset tasot muokkasivat hieman tuntien sisältöä. Saimme muokattua kurssin sellaiseksi, että sekä tottuneet käyttäjät että välineiden kanssa itsensä epävarmoiksi tuntevat henkilöt kokivat saaneensa kurssilta uutta oppia.

Osallistujien palaute kurssista oli positiivista, ja kaikki kokivat valmiuksiensa kasvaneen kurssin aikana. Esimerkiksi kameran kuvausominaisuudet olivat nyt paremmin hallinnassa kuin aikaisemmin. Kurssilaiset olivat innostuneet kuvaamisesta ja he kokivat osaavansa ottaa parempia kuvia kuin aikaisemmin. Toisaalta myös kriittisyys esimerkiksi lehtikuvia kohtaan oli kasvanut, kun he olivat ymmärtäneet kuvien vaikutusmahdollisuudet. Myös tietokoneen käyttöön oli tullut lisää varmuutta, kun tallennuspolkujen logiikka oli tullut ainakin osittain selväksi. Kurssilaiset olivat tyytyväisiä, kun kaikki olivat saaneet lopputyönsä onnistuneesti tehtyä. Tarinoiden tallentaminen jälkipolville oli tärkeää ja toimi motivaationa loppuun saakka.

6 PALAUTE JA KEHITYSEHDOTUKSET

Järjestämämme kurssin yhtenä tärkeimpänä antina pidämme siitä syntyviä kehitysehdotuksia. Ikääntyville suunnatulla digitaalisella tarinankerrontapajalla on kysyntää. Jatkossa sellaisen järjestäminen sujuu luultavasti helpommin, kun huomioidaan ne asiat, joita Kuvasta videoksi -kurssilla havaittiin opetustilanteessa ja sen jälkeen.

6.1 Kurssilla kohdatut haasteet

Kuvasta videoksi -kurssin oppilaista osalla oli ongelmia tietokoneen perustoimintojen kanssa. Esimerkiksi kansion luominen koettiin vaikeaksi samoin kuin jo tallennettujen tietojen löytäminen. Oppiminen oli myös hitaampaa kuin vastaavissa tilanteissa huomattavasti nuoremmilla opiskelijoilla ja samoja asioita saatettiin joutua toistamaan useaan kertaan. Samoin myös jo opitut toimintamallit häiritsivät uudelleen oppimista. Näin ollen kuvien hakemisessa ja tallennuksessa tapahtui virheitä, joiden takia työn tekeminen oli aloitettava alusta. Monet oppilaat sulkiivat heti ongelman tullen auki olleen ikkunan, jolloin tallentamattomat tiedot katosivat. Tallennuksen jatkuva unohtaminen aiheutti välillä turhaa työtä.

Koneiden kanssa tuli ongelmia ensimmäisen editointitunnin alussa. Kuvien lataaminen vei paljon aikaa, koska jaettava kansio ei antanut avata kuvia kaikissa koneissa. Lopulta lataimme jokaiseen koneeseen erikseen kuvasarjan. Tämän takia editointiharjoitteluun ei ensimmäisellä kerralla jäänyt paljoa aikaa. Jokainen oppilas sai kuitenkin kokeiltua ohjelmaa ja lopputunti käytiin ohjelman perustoimintoja lävitse. Kuvia ja muutakaan materiaalia ei voitu tallentaa koneille aiemmin, koska luokka oli jatkuvassa käytössä ja ylimääräinen materiaali poistettiin päivittäin koneilta. Tällöin edellisenä opetuskertana lataamamme kuvat eivät olisi säilyneet seuraavaan kertaan.

6.2 Itse tekeminen oppimisen välineenä

Huomasimme itse tekemisen olevan hyvä tapa oppia tällä kurssilla. Monet uudet asiat olivat sellaisia, joita oli mahdollista oppia tekemään vain tekemällä. Itse tekeminen osoittautui näin ollen hyväksi tavaksi. Samojen asioiden toistaminen ainoa järkevä tapa opettaa asioita, kun kyseessä on uuden toimintamallin opettaminen. Toimintamallin oppiminen vaatii mallin rutinoitumista, jonka saa aikaan vain toistoilla.

Elinikäisestä oppimisesta puhuttaessa Kivinen (1998, 181) on todennut ihmisen oppivan tekemällä, itse teossa, käyttämällä hyväkseen eteen tulevat tilanteet ja mahdollisuudet. Osaaminen muodostuu yhteisölliseksi ominaisuudeksi, kun yksilö osallistuu yhteisön vuorovaikutukseen.

Osa kurssilaisista hyödynsi itse oppimisen mahdollisuutta myös kotona tutustumalla esimerkiksi editointiohjelmaan omalla ajallaan. He myös kuvasivat innokkaasti tuntien ulkopuolella. Tämä on erityisen tärkeää, jotta opitut asiat jäisivät mieleen toistojen kautta.

Elinikäisen oppimisen ja ikääntyvän ihmisen toimintakyvyn säilyttämisen kannalta oma-aloitteinen viestintätaitojen kehittäminen on todella tärkeää. Raivolan (1996) mukaan tämän lisäksi tarvitaan positiivista asennetta oppimiseen. Lisäksi tulisi hallita kielellinen, kulttuurinen ja kuvallinen viestintä, jotta oppiminen laajemmin olisi mahdollista ja oppija saisi käyttöön keinoja ja kanavia käyttää omaa ääntään.

Uuden ajan digitaalisen tarinankerronnan keinoin tämä on mahdollista, sillä se rohkaisee henkilöä tekemään itse. Mediakasvatuksen uusi painopiste digitaalisen tarinankerronnan myötä on rohkaista ihmisiä omaan luovaan tuottamiseen, kulttuuriseen osallisuuteen ja kulttuurisen pääoman vaalimiseen. (Kupiainen & Sintonen, 2009, 160.)

6.3 Mielekkäiden aiheiden valinta

Mielekkäiden aiheiden valinta on digitaalisen tarinankerronnan kautta tekniikkaa opetettavalla kurssilla äärimäisen tärkeää. Lopputyön tekijälle tärkeä aihe toimii motivaattorina välillä hankalienkin teknisten haasteiden edessä.

Digitaalinen tarinankerronta perustuu oman elämän ja elämäntarinoiden kertomiselle ja jakamiselle. Tarinan ei tarvitse kertoa itsestä, vaan se voi olla kertojalle muuten tärkeä henkilö. Tällöin tarinasta muodostuu enemmänkin kuvaus, muistelmä tai kunnianosoitus. Kertomus voi myös käsitellä tekijälleen merkittävää tapahtumaa tai elämän käännekohtaa. Myös fyysinen paikka voi toimia tarinan kantavana tekijänä. Digitaalisessa tarinankerronnassa on vahva yhteisöllisyyden tukemisen mahdollisuus. Samalla kansalainen saa oman äänensä kuuluviin. (Kupiainen & Sintonen, 2009, 146.)

Ikääntyvät löytävät omasta elämästään helposti aiheita. Haasteeksi voi pikemminkin muodostua hyvistä aiheista yhden valitseminen ja tarinan pitäminen järkevän mittaisena. Molempiin seikkoihin törmäsimme käytännössä kurssilla. Joillakin osallistujilla oli vaikeuksia valita usean aiheen välillä. Niillä, joilla aihe oli jo kurssille tultaessa päätettynä, haasteena oli tarinan pitäminen riittävän sujuvana ja lyhyenä. Jotkut tarinat olivat niin pitkiä, että kuvat eivät yksinkertaisesti riittäneet tukemaan kertomusta. Näin oli esimerkiksi silloin, kun kuvituksena haluttiin käyttää ainoastaan vanhoja valokuvia.

6.4 Osallistujien palaute kurssista

Kurssin osallistujille jaettiin palautelomakkeet, joihin heidän tuli vastata, kun lopputyö oli tehty. Lomakkeet jaettiin jokaiselle paperiversiona ja ne palautettiin nimettöminä. Palautelomakkeella halusimme selvittää, miten olimme onnistuneet opetuksessa ja millaista digitaalisen tarinan tuottaminen on ikääntyvien mielestä. Pyysimme osallistujia olemaan kriittisiä ja miettimään millä tavalla he kehittäisivät opetusta tai sen sisältöä.

Palautteista kävi ilmi, että osallistujat olivat pitäneet tunteista ja aihekin oli ollut

kiinnostava. Opetus koettiin tehokkaana ja innostavana. Yhden osallistujan mielestä, jonkin tunnin sujuvuudessa oli ollut ongelmia. Haastavimmaksi osallistujat kokivat hyvän kuvan ottamisen sekä kuvien tallentamisen ja hakemisen. Myös itsekriittisyys kuvien otossa oli yhdelle osallistujalle haastavaa.

Osallistujat olisivat vielä kaivanneet lisäopetusta kuvien siirrossa koneelle, tallennuksessa ja tekniikassa. Myös käytetty editointiohjelma tuntui yhden osallistujan mielestä oudolta. Kaikki osallistujat kuitenkin uskoivat osaavansa käyttää editointiohjelmaa vielä myöhemminkin.

Kuvasta videoksi -kurssin tuntien pituutta pidettiin sopivana ja ne pidettiin osallistujien mielestä myös sopivaan aikaan. Yhden osallistujan mielestä tunnit olisivat voineet olla myös päivällä, koska eläkeläisenä vapaa-aikaa on myös silloin. Yhden osallistujan mielestä tapaamiskertojen välissä olisi voinut olla enemmän aikaa tutustua käytettyyn ohjelmaan myös omalla koneella.

Tuntien määrän lisääminen jakoi osallistujien mielipiteitä. Osan mielestä tunteja oli tarpeeksi, osa olisi kaivannut vielä hieman lisäopetusta.

Osallistujat kehittäisivät kurssia lisäämällä tunteja sekä kehittämällä mahdollisten yllätysten aiheuttamien ongelmien ratkaisemista. Yksi osallistuja toivoi jatkokurssia, lisäksi olisi haluttu saada lisää tietoa materiaalin kokoamisesta ja tallennuksesta, varmuuskopioinnista sekä valmiin materiaalin siirtämisestä ohjelmalle.

Kurssi vastasi osallistujien odotuksia ja osalle antoi heidän mukaansa enemmänkin. Osalla ei ollut aluksi tietoa siitä, millaiselle kurssille he olivat olleet tulossa. Vapaissa lopputerveisissä tuli vielä esille pyyntö käytössä olleen Windows Live -elokuvatyökalun aikaisemman version, Windows Movie Maker -editointiohjelman yleisesittelystä.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyömme ja sen toiminnallisen osan aikana tekemiä havaintoja voidaan pitää positiivisina. Mielestämme löysimme keinoja, joilla ikääntyviä oppijoita voi ottaa huomioon digitaalisen tarinankerronnan kautta tehtävässä mediavälineopetuksessa. Kun ottaa huomioon mahdolliset tekniikan aiheuttamat haasteet jo suunnitteluvaiheessa, pystyy kurssin aikataulutamaan osallistujille sopivaksi. Näin tekniikka ei vie voimaa kurssin tärkeimmältä annilta, tarinoilta ja niiden kautta myös ohjaajille jaetulta elämäkokemukselta.

Kurssille saapuneet osallistujat olivat motivoituneita, vaikkei kaikille ollutkaan selvää mille kurssille he olivat tulleet. Motivaatioon liittyivät osaltaan kurssin vapaaehtoisuuteen perustuva osallistuminen, sekä halu siirtää tarinoita jälkipolville. Kurssilaiset olivat paikalla aktiivisesti ja ryhmän henki oli kannustava. Ainoat turhautumisen hetket koettiin tietokoneiden kanssa, mutta niistäkin selvittiin sekä ohjaajien että muiden kurssilaisten tuella.

Digitaalisen tarinankerronnan avulla tekniikan opettaminen ja oppiminen muuttui selvästi vähemmän pelottavaksi, mitä se ilman tarinan tukea olisi voinut olla. Tarinoiden tekemisen kautta ikääntyvät saivat opetella välineiden käyttöä ilman paineita siitä, että heidän suoritusta verrattaisiin muiden suorituksiin, sillä vertailu erilaisten tarinoiden välillä olisi ollut mahdotonta. Tekemisen ja oppimisen motivaationa toimi ainoastaan halu saada oma tarina kuuluviin ja tallennettua.

Kurssille asetetut tavoitteet täyttyivät myös osallistujien puolelta. Jokainen kurssilainen sai tehtyä itse oman tarinansa digitaalisessa muodossa, jonka hän sai kurssilta mukaansa DVD:lle tallennettuna. Välineiden opettelun kannalta digitaalinen tarinankerronta toimi erittäin hyvänä opetusmuotona, jossa sekä ohjaaja että ohjattava oppivat toisiltaan.

8 LÄHTEET

Airola, J. 2005. Ajatuksia ikäihmisten ICT:stä. Teoksessa Keski-Suomen maakunnallinen teknologiastrategia 2005-2015, liitteet. Jyväskylä: Jykes Oy, Keski-Suomen Liitto & Keski-Suomen TE-keskus. 4.4.2011. (URL: <http://www2.te-keskus.fi/new/kes/Julkaisut/Teknologiastrategia/Keski-Suomen%20teknologiastrategian%20liitteet.pdf>)

Aristoteles. Retoriikka; Runousoppi. (Rhetorica; Poetica.) Teokset 9. Classica-sarja. Suomennokset: Paavo Hohti, Päivi Myllykoski (Retoriikka), Paavo Hohti (Runousoppi). Selitykset laatinut Juha Sihvola. 3. painos 2005. Helsinki: Gaudeamus, 1997.

Auralan kansalaisopisto. 2010. 15.9.2010. (URL: <http://www.aurala.fi/>)

Brice, A. & Lambert, R. 2009. Digital storytelling. Australia: Curriculum Corporation

Center of digital storytelling. 2011. Berkeley, CA, USA. 7.4.2011. (URL: <http://www.storycenter.org/>).

Heinäaho, M. 2010. Hear me , see me. Lahdensivu: Hämeen ammattikorkeakoulu. 6.4.2011. (URL: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010100813532>)

Ikäihmisten yliopisto. 2011. Helsingin yliopisto. (URL: <http://www.avoin.helsinki.fi/ikis/>)

Kivinen, O. 1998. Ikuisen oppimisen evankeliumi. Teoksessa Silvennoinen, H. & Tulkki, P. (toim.). 1998. Elinikäinen oppiminen. Helsinki: Gaudeamus.

Korhonen, O. (toim.) 2000. Viestintäalan opiskeluopas - Kymmenen teemaa aikuisopiskelusta, Turun Kauppakorkeakoulun yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus, Sarja C keskusteluja C1/ 2000

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.

Luohio, K. 2005. Mediakasvatus: Tarvitseeko ikäihminen mediakasvatusta? Eräs empiirinen näkökulma ajankohtaiseen aiheeseen, muitakin huomioita. 31.3.2011. (URL: <http://www.kolumbus.fi/designart/Mediakasvatus/Mediakasvatus-tutkielma.htm>)

Martikainen, K. 2005. Koulunkäyntiä 50-luvun Velkuassa. 21.4.2011. http://www.naantali.fi/Kunta-info/historiaa/fi_FI/velkuan_historiaa/_files/80803860192690806/default/velkuan-historiaa-koulunkayntia-1950-luvulla.pdf

Paloniemi, S. 2007. Ikääntyneiden oppiminen ja oppimisen ohjaaminen. Teoksessa Collin, K. & Paloniemi S. (toim.), Aikuiskasvatus tieteenä ja toimintakenttänä. 2007. Juva: WS Bookwell. PS-Kustannus

Petäkoski-Hult, T., Strömberg, H., Belitz, S., Kuukkanen, H., Laiho, M. & Varja, M. (2004). VIRIKE. Ikääntyneet Internet- ja digi-tv-palvelujen käyttäjinä. VTT Working papers 1. Espoo: VTT

Suoranta, J.; Kuppila, J.; Rekola, H.; Salo, P. & Vanhalakka-Ruoho M. 2008. Aikuiskasvatuksen risteysasemalla – Johdatus aikuiskasvatukseen. 2. Korjattu ja uudistettu painos. Joensuu: Joensuun yliopistopaino

Tikkanen, T. & Kujala, S. 2001. Pk-yritysten ikääntyvät työntekijät ja koulutus. Teoksessa Sallila, P. (toim.). 2001. Oppiminen ja ikääntyminen. Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Helsinki: BJT Kirjastopalvelu Oy

Varja, M. 2001. Ikäihmisten yliopisto vuonna nollanolla. Teoksessa Sallila, P. (toim.). 2001. Oppiminen ja ikääntyminen. Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Helsinki: BJT Kirjastopalvelu Oy

Vuorikoski, M. 2003. Opettajan vaiettu valta – Alistamiskokemukset opettajaksi opiskelevien koulumuistoissa. Teoksessa Manninen, J.; Kauppi, A.; Puurula, A. & Kontiainen S. (toim.) 2003. Aikuiskasvatus tutkijoiden silmin – tutkimusta 2000-luvun taitteessa. Vantaa: Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura & Kansanvalistusseura

Vuorinen, I. 1995. Tuhat tapaa opettaa. 3.painos. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy

Liite 1

TARINASTA VIDEOKSI

Tarinasta videoksi -pajassa siirrämme kurssilaisten tarinat videon muotoon. Kurssi on tarkoitettu ikäihmisille, joilla on tarina kerrottavanaan, ja jotka haluavat tallentaa tarinan itselleen ja jälkipolville DVD:n muodossa.

Kurssilla opettelemme kertomaan tarinan ja tallentamaan muistot valokuvien ja videokuvan muodossa. Tutustumme myös käsikirjoituksen ja dramaturgian maailmaan, ja opimme käyttämään editointiohjelmaa lopullisen videon kokoamisessa. Lopputyöt tehdään joko yksin tai pienissä ryhmissä.

Olisi hyvä, jos kurssilaisilla olisi itsellään videokamera tai valokuvakamera. Tämä ei kuitenkaan ole pääsyaatimuksena kurssille, sillä muutamia kameroita on myös mahdollista saada lainaan lopullisen videon kuvausta ja kuvausharjoituksia varten. Opetus mukautetaan ryhmän tason mukaan, joten kokemusta video- tai valokuvaamisesta ei tarvitse olla.

Mukaan mahtuu seitsemän opiskelijaa. Opetus tapahtuu pääasiallisesti Auralan tiloissa ja ympäristössä, mutta lopullisten videoiden kuvaus voidaan toteuttaa tarvittaessa myös muualla. Kurssi on maksuton ja osa Diakonia-ammattikorkeakoulussa opiskelevien ja kurssilla opettajina toimivien Susanna Saarelan ja Henriikka Lehtomaan opinnäytetyötä. Opetus toteutetaan alkusyksyllä 2010 ja kurssin kesto on 24 tuntia.

Liite 2

KURSSIOHJELMA

Tervetuloa Kuvasta videoksi -kurssille oppimaan kuvausta ja tuottamaan oma dvd kuvia ja videota käyttäen. Kurssi kestää 31.8-18.9.2010

Kurssi järjestetään tiistaisin ja torstaisin Aurala-opiston tiloissa. Lisäksi järjestämme opintoviikonlopun, jolloin hiomme keskeneräiset työt kuntoon ja katsomme mitä olemme saaneet aikaiseksi.

Kurssipäivät:

tiistai 31.8. klo 17.30-20

torstai 2.9. klo 17.30-20

tiistai 7.9. klo 17.30-20

torstai 9.9. klo 17.30-20

tiistai 14.9. klo 17.30-20

torstai 16.9. klo 17.30-20

lauantai 18.9. klo 9.30–12

sunnuntai 19.9. klo 13-15.30

Ilmoitathan meille, jos et pääse tulemaan jollekin tunnille.

Kurssin ohjaajien yhteystiedot:

Henriikka Lehtomaa

Susanna Saarela

Liite 3

Osallistujien esitietolomake

Nimi:

Ikä: 60-65   66-70   71-75   76-80   81->

Asuinpaikkakunta:

Oletko aiemmin käynyt Aurala opiston kursseilla?   kyllä   ei

Millä kurssilla olet käynyt?

Onko sinulla oma kamera?   kyllä
ei

Onko sinulla mahdollisuus käyttää kameraa kurssilla?   kyllä
ei

Onko sinulla oma videokamera?
ei

kyllä

Onko sinulla mahdollisuus käyttää omaa videokameraa kurssilla?

kyllä

ei

Kuinka usein kuvaat?

rengasta sopiva vaihtoehto

satunnaisesti

kuukausittain

viikoittain

päivittäin

Onko sinulla kotonasi käytössä tietokone?
ei

kyllä

Kuinka usein käytät tietokonetta?

rengasta sopiva vaihtoehto

satunnaisesti

kuukausittain

viikoittain

päivittäin

Oletko kirjoittanut aiemmin käsikirjoituksen tai tarinan?

Missä asiassa haluaisit kehittyä?

Mitä odotat kurssilta?

Liite 4

Opetussuunnitelma

Kuvasta videoksi -kurssi

tiistai 31.8.2010 klo 17.30–20.00

Huomioita: Muistuta oppilaita muistikortinlukijan tai kameran johtojen mukaan ottamisesta, jotta kuvia voi katsoa tunnilla.

Tutustuminen ja kurssin esittely

Tunnin aiheena on toisiimme tutustuminen ja kurssin sisällön avaaminen. Oppilaille jaetaan kyselylomakkeet, joiden vastausten perusteella arvioidaan kameroiden tarve sekä oppilaiden kokemukset kuvaamisesta ja tarinankerronnasta.

Esimerkkien avulla näytämme millaisia tarinoita oppilaiden on mahdollista tehdä ja millaisilla välineillä ne saadaan aikaan.

Oppilaille kerrotaan mahdollisuuksista, joita heillä on omassa työssään mahdollisuus käyttää. Esimerkiksi oppilas voi itse lukea tarinan nauhalle, joka soi valitun kuvan taustalla. Myös luonnonäänet, musiikki sekä erilaiset kuvatehosteet esitellään oppilaille.

torstai 2.9.2010 klo 17.30–20.00

Omia kameroita tarvitaan!

Kuvakoot, kultainen leikkaus ja huomiopiste

Oppitunnilla tehdään kuvakokoharjoitus. Tavoitteena on oppia kuvakokojen erilaisuus ja vaikutus kuvan sanomaan.

Oppilaat saavat monisteen, jossa on esimerkit eri kuvakokoja käyttäen sekä perusohjeet kultaisesta leikkauksesta ja kuvakulmista.

Kuvakoot käydään läpi esimerkkikuvien videotykkiä käyttäen. Opiskelijat kuvaavat opiston tiloissa/ympäristössä kuvasarjan eri kuvakokoja, kultaista leikkausta ja eri kuvakulmia käyttäen.

Tunnilla kuvat käydään läpi tunnin aikana ja arvioidaan niitä.

Kotitehtävänä on ottaa kuva, jossa opetetut asiat tulevat esille.

tiistai 7.9. klo 17.30–20.00

Draaman kaari ja käsikirjoittaminen

Tunnilla katsotaan lyhytelokuva Jumalan hampaat ja sen jälkeen keskustellaan draaman kaaren toteutumisesta. Elokuvan tapahtumat käydään uudelleen läpi powerpointissa olevien kysymysten avulla, jotka heijastetaan valkokankaalle. Keskustelun jälkeen käymme läpi draaman kaaren sekä tärkeitä hyvän tarinan elementtejä.

Jokaiselle oppilaalle jaetaan kaksi valokuvaa, joista heidän tulee keksiä tarina ja kirjoittaa se paperille.

Kotitehtävänä on luoda tarina kuvista. Oppilaille on valmiiksi tehty esimerkkitarina valokuvista.

Kotitehtävänä oppilaiden tulisi kuvata seitsemän kuvan tarina ja käydä se läpi seuraavalla kerralla.

torstai 9.9. klo 17.30–20.00

Huomioita: Tälle tunnille tarvitaan videokamera sekä jalusta, tai valmis video. Selvitetään suoriutuvatko opiskelijat videokameran käytöstä, vai keskitytäänkö enemmän stillikameran antamiin mahdollisuuksiin.

Tunnilla käydään läpi edellisellä kerralla saatu kotitehtävä.

Tuntien aiheena on zoomaus, pannaus ja tiltaus, valaisu, sisällä ja ulkona.

Opiskelijoille näytetään esimerkkejä, joiden avulla heidän on helpompi hahmottaa mitä heidän tulee tehdä.

Tunnin lopuksi katsotaan oppilaiden tekemät tuotokset.

tiistai 14.9. klo 17.30–20.00

Tunnin aiheena editointiharjoittelu. Tunnille tarvitaan mukaan esimerkit, kirjalliset ohjeet editoimista varten sekä PowerPoint, josta ohjeet voidaan heijastaa kankaalle.

Tunnilla oppilaille näytetään esimerkkivideo, joka on tehty Windows Live -ohjelmalla.

Oppilaat harjoittelevat esimerkkimateriaalia käyttäen kuvien leikkausta, tallennusta sekä äänen ja liikkeen liittämistä kuvaan.

Opiskelijat jaetaan pareihin, jolloin jokainen voi aluksi kokeilla toisen tukemana miltä editointi tuntuu. Opiskelijat voidaan siirtää omille koneille heidän edetessä, jolloin oma varmuus kasvaa.

torstai 16.9. klo 17.30–20.00

Editointiharjoittelua

Jatketaan harjoittelua ja mahdollisesti aletaan työstää omaa tarinaa. Oppilaiden paperikuvat skannataan. Samalla selvitetään tarvitseeko joku oppilas apua äänen nauhoituksessa ja, että jokaiselle on tulossa jonkinlainen äänielementti valmiiseen videoon.

lauantai 18.9. klo 9.30–12.00

Päivän aiheena on jatkaa omien töiden editointia.

sunnuntai 19.9. klo 13–15.30

Tavoitteena jatkaa editointia.

Purku

Tavoitteena on, että kaikkien työ olisivat valmiina. Alku voidaan käyttää hiomiseen, jos siihen on vielä tarvetta. Toiveena olisi, että editointi olisi kuitenkin kaikkien kohdalla valmis jo la iltapäivällä.

Käydään läpi mitä jokainen on saanut aikaan. Käsitellään hyvät ja huonot puolet, hampurilaismalli. Keskustellaan kurssista ja täytetään palautelomakkeet.

Liite 5

Kuvasta videoksi –kurssin palautelomake

Miten kurssi mielestäsi meni?

Mikä oli haastavinta?

Olisitko tarvinnut lisää opastusta jossain asiassa?

Opitko tuottamaan itse videotyökalulla videon?

Olivatko tunnit sopivan mittaisia?

Olivatko oppitunnit sopivaan aikaan?

Olisiko tunteja pitänyt olla lisää?

Miten kurssia voisi kehittää?

Vastasiko kurssi odotuksiasi?

Terveisesi kurssin ohjaajille:

Liite 6

Suunnitelmaa Digital storytelling –paja

Opinnäytetyön tekijät:

Henriikka Lehtomaa

Susanna Saarela

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Lustokatu, Turku

Auralan vastuuhenkilö: Lotta Mankonen, vt. rehtori, lotta.mankonen@aurala.fi

(Raymond Jonckheer-Nurmi, atk-tuki vastaa atk-luokan tekniikasta atk-tuki@aurala.fi)

Opinnäytetyöhön liittyvä kurssi. Opettaja laatii sopimuksen Auralan kansalaisopiston kanssa.

Opiskelijoita: 5-7, eläkeläiset

Kurssin kesto: 24 t, n. 6 viikon kuluessa

Kurssimaksu: maksuton

Palkkaus: ei opettajapalkkaa, työharjoittelu

Kurssin aika: sovitaan erikseen, mielellään alkaen syyskuun alussa, arkisin – tarvittaessa viikonloppuna, jos ei muita aikoja löydy.

Taso: Innostunut oppimaan, lähdetään kuitenkin nollasta. Mukaan voi tulla myös videon harrastaja. Pieneen ryhmään voidaan ottaa eri tasoisia oppijoita.

Tavoite: Opiskelija oppii perusteet still-kameran ja videokameran käytöstä sekä tuottamaan DVD:n haluamastaan tarinasta valokuvien ja liikkuvan kuvan sekä äänen avulla. Kurssiin sisältyy myös kuvakäsikirjoituksen perusteita ja draaman kaaren merkitystä.

Auralan osuus:

- atk-luokan käyttö / tarvittaessa muiden luokkatilojen käyttö
- opiskelijarekrytointi Auralan opinto-ohjelman, kotisivujen ja ilmoitusten kautta
- tarvittaessa lainaksi Auralan Sony –taskukamera
- Ohjelmana Windows 7 Live –elokuvatyökalu
- 1 DVD-levy / opiskelija (10 kpl yhteensä), videokameroissa USB tai firewire-portti, ks. sopivuus.

Kristillinen opisto vastaa:

- 1 – 2 videokameraa
- 1 – 2 still-kameraa
- 1 äänitallennin

Suunnitelman kirjasivat Lotta Mankonen ja Henriikka Lehtomaa

Liite 7

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

KUVAKOOT

Kuvakoot perustuvat ihmisen kuvaamiseen, mutta niitä voi yhtä lailla soveltaa minkä tahansa asian kuvaamiseen. Perusasiana ihmisen kuvaamisessa on se, että kuvaa ei koskaan saa katkaista nivelen kohdalta. Ihmisiä kuvatessa kuva rajataan niin, että kuvan reuna ei koskaan osu esimerkiksi polven, kyynärpään tai kaulan kohdalle. Jokaisella kuvalla on oma merkityksensä.

1. Erikoislähikuva, ELK

- Näyttää kuvasta jonkin yksityiskohdan, kuten silmän.
- Vaikuttava, koska yksittäistä asiaa harvoin katsotaan näin läheiltä.
- On raskas katsoa, koska kuvaan joutuu keskittymään. Siksi montaa tämän kuvakoon kuvaa ei laiteta videossa peräkkäin ilman erityistä syytä.

2. Lähikuva, LK

- Pääosassa kasvot.
- Näyttää kuvattavan kasvojen reaktiot, ilmeet.
- Herättää tunteita.
- Voidaan käyttää esimerkiksi passikuvassa tai tunteisiin vetoavassa haastattelukuvassa.

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

3. Puolilähikuva, PLK

- Rajausta suurin piirtein rinnan korkeudelta.
- Tyypillinen uutiskuva lehdessä tai televisiossa, perinteinen haastattelukuva.
- Neutraali, vaikka kasvojen ilmeet ovat nähtävissä.
- Tärkeää muistaa jättää tilaa katseen eteen ja pään päälle - ei kuitenkaan yhtään enempää kuin on tarvis.

4. Puolikuva, PK

- Näyttää puolet ihmisestä, rajausta navan tietämillä.
- Todella yleinen TV:ssä ja lehdissä, erityisesti haastatteluissa.
- Hyvin neutraali, eikä siksi ole niin mielenkiintoinen.
- Muista tila pään päällä ja katseella!

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

5. Laaja puolikuva, LPK

- Rajausta reiden puolivälissä, niin että rentona alhaalla roikkuvat kädet näkyvät kokonaan.
- Käytetään usein kun kuvataan liikettä.
- Kertoo enemmän tilanteesta, näyttää vähemmän ilmeitä.
- Voidaan kuvata useampi ihminen helpommin.
- Huomioi tila katseelle ja pään yläpuolella!

6. Kokokuva, KK

- Näyttää ihmisen kokonaan, päästä varpaisiin.
- Kuvausympäristö on yhtä tärkeässä osassa kuin kuvattava.
- Huomioi, että pään päälle ja jalkojen alle ei jää turhaa tilaa!

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

7. Laaja kokokuva, LKK

- Pään päällä ja jalkojen alla on enemmän tilaa kuin kokokuvassa.
- Näyttää vielä enemmän ympäristöä, vaikka ihminen on edelleen tunnistettavissa.
- Helppo kuvata ryhmä ihmisiä.

8. Yleiskuva, YK

- Näyttää ympäristön kokonaisuudessaan, ihminen sulautuu taustaan.
- Käytetään lähinnä maisemakuvissa.

Liite 8

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

KUVAN RAJAAMINEN

Kuvan rajaamisessa käytetään yleisesti ns. kultaista leikkausta. Kultainen leikkaus on harmoninen ja tasapainoinen tapa esittää asioita. Kuvaa katsottaessa katse hakeutuu aina automaattisesti johonkin kultaisen leikkauksen pisteistä, siksi kuvan pääkohde on hyvä asettaa johonkin niistä, pään yläpuolelle ja katseen eteen jäävää tilaa unohtamatta. Kultaista leikkausta voi käyttää myös tehokkeinona sijoittamalla kohde poikkeuksellisesti.

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

Missä kuvassa toteutuu kuitainen leikkaus? Mikä muissa on pielessä?

Siirry seuraavalle sivulle

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

KUVAKULMA

Katseen taso

- Tavallinen, neutraali, yleinen.
- Ei tee lisävaikutusta kuvaan.

Lintuperspektiivi

- Vaikuttava ja tehokas
- Saa kuvattavan näyttämään pieneltä ja avuttomalta.
- Älä käytä lintuperspektiiviä lapsia kuvattaessa, ellei halua painottaa kuvaa pienuutta!

Sammakkoperspektiivi

- Vaikuttava ja tehokas
- Saa kuvattavan näyttämään suurelta ja voimakkaalta, jopa koomiselta.

Liite 9

MAKRO-OMINAISUUS

Kun halutaan ottaa kuvia todella lähellä olevista kohteista, kannattaa käyttää hyväksi kamerassa olevaa makro-ominaisuutta. Makron ollessa päällä voi kameralla tarkentaa lähemmäs kuin tavallisella kuvausasennolla. Makron tunnus on yleisimmin pieni kukkanen.

Kun makro on päällä, voi kameralla ottaa kuvan samalla tavoin kuin normaalistikin. Ensin tarkennetaan (painamalla laukaisunappi puoliksi pohjaan) ja sen jälkeen kuvaa voi vielä vähän rajata. Sitten vain nappi pohjaan ja kuva on otettu.

Liite 10

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

Vahva taustavallo, ei salamaa

- Kuvattava näkyy tummana, koska tausta on niin kirkas. Kuvattavan kasvoille ei tule valoa.
- Voidaan käyttää tehokeinona.

Vahva taustavallo, salama valaisee kasvot

- Kun taustalla on voimakas valo, voi kasvot valaista salamalla tai lapulla.

Aurinko kuvaajan takana.

- Valo osuu kuvattavan kasvoihin ja saa ne raikkaamiksi.

Kuvattava varjossa.

- Valoon osunut alue erottuu selvästi, muu jää pimeäksi.

Miten salaman käyttö vaikuttaa kuvaan?

Suora salama

- Kamerassa kiinni oleva salama välähtää suoraan kohti kuvattavaa kuvanottohetkellä

Ilman salamaa

- Kuvattava asetettu niin, että ikkunasta tulee valo sivusta, kattolamppu on päällä.

Katon kautta heijastettu salama

- Salama suunnattu suoraan ylös kamerasta, jolloin se heijastuu katon kautta kuvattavaan.
- Saman voi tehdä myös lampulla.

Kuvasta videoksi -kurssi, syksy -10, Henriikka Lehtomaa ja Susanna Saarela

Valon käyttäminen tehokeinona:

Liite 11

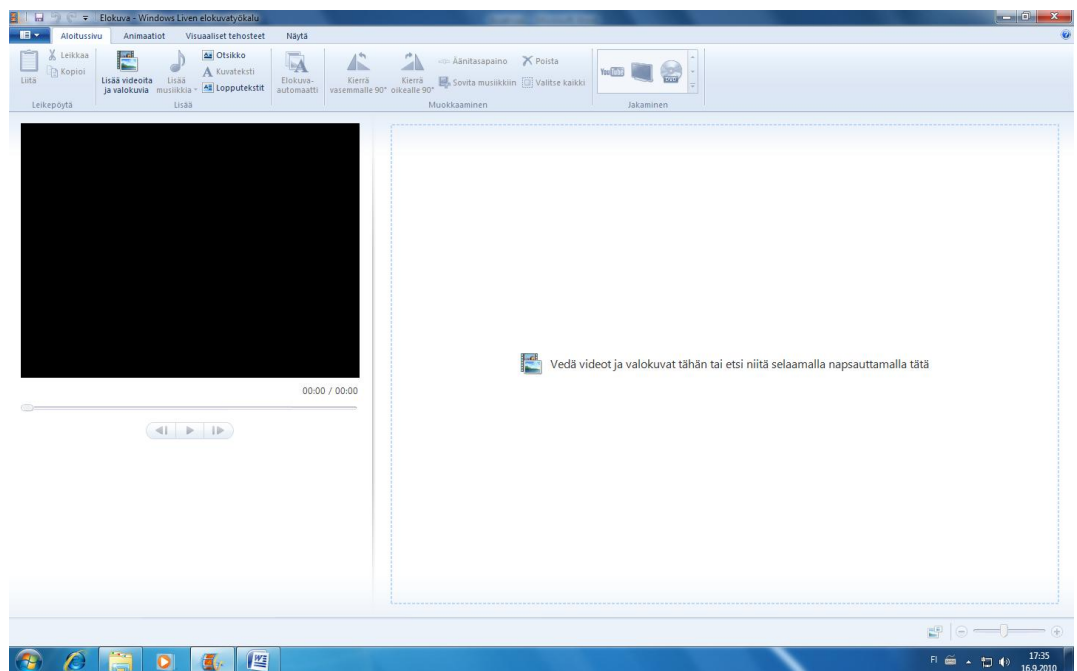
Miten käyttää Windows Liven elokuvatyökalua?

Windows Liven elokuvatyökalu -ohjelma on osa Windows käyttöjärjestelmää. Ohjelma löytyy jo Windows 98- järjestelmästä alkaen.

Ohjelma ei aina ole valmiiksi asennettuna Windows Vista ja Windows 7 - käyttöjärjestelmissä. Sen voi ladata erikseen internetistä osoitteesta <http://explore.live.com/windows-live-movie-maker> .

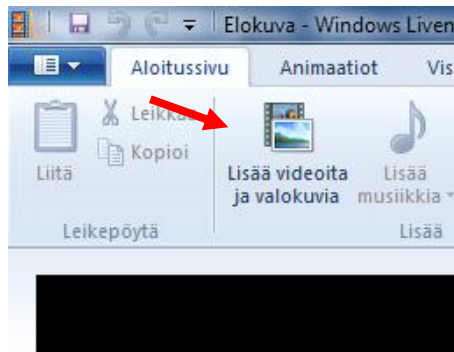
Valokuvaesityksen tekeminen

Käynnistä Windows Live elokuvatyökalu -ohjelma. Löydät ohjelman esimerkiksi **Käynnistä** -valikon **Haku**-toiminnolla.

Kuvan tuominen

Lisää valokuvia sekä videoklippejä napsauttamalla vasemmassa yläreunassa olevaa **Lisää videoita ja valokuvia** -nappulaa.

Valitse kansio, jossa haluamasi kuvat ja videot sijaitsevat. Klikkaa haluamasi kuva aktiiviseksi ja paina **Avaa -nappulaa**

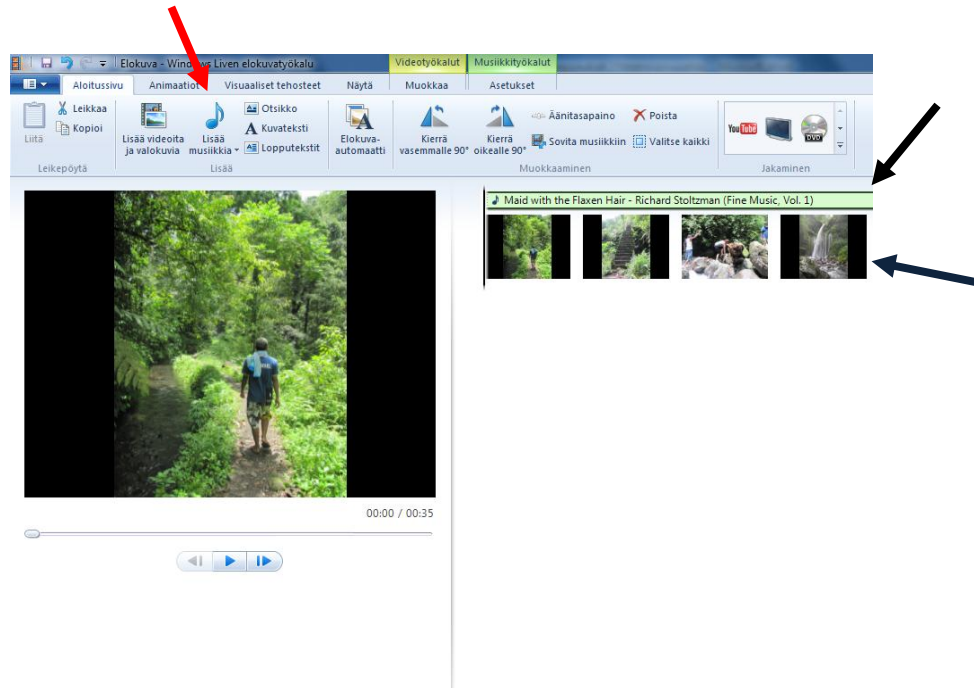
Äänen tuominen

Äänen tuominen tapahtuu **Lisää musiikkia** -kohtaa klikkaamalla. Voit valita **Lisää musiikkia** -kohdan, jolloin musiikki alkaa ensimmäisen kuvan alusta. Toinen vaihtoehto **Lisää musiikkia nykyiseen kohtaan** - lisää musiikin kohtaan, jossa kohdistin sillä hetkellä sijaitsee.

Vinkki: Voit valita useamman kuvan pitämällä CTRL-näppäintä pohjassa ja klikkaamalla hiirellä jokaisen haluamasi kuvan kohdalla

Musta nuoli kuvaa ääniraitaa

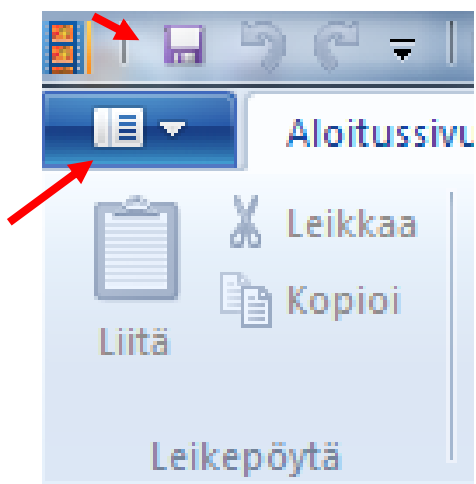
Sininen nuoli kuvaa kuvaraitaa

Projektin tallentaminen

Tekemäsi valokuvaesitys on tärkeä tallentaa aina, kun teet siihen muutoksia. Tällöin esimerkiksi ohjelman kaatuminen ei hävitä tekemääsi projektia.

Saat tallennettua työsi klikkaamalla ruudun vasemmassa reunassa olevaa sinistä ikonia:

Tallennat työsi ensimmäisen kerran klikkaamalla kohtaa **Tallenna projekti nimellä**. Valitse haluamasi tallennuspaikka ja anna projektillesi nimi. Esimerkiksi valitse tallennuspaikaksi työpöydälle tekemäsi kansio ”Elokuvat” ja projektin nimeksi päivämäärä, jolloin olet muokannut projektia.

Jatkotallennukset saat tehtyä klikkaamalla pientä **lilaa disketin kuvaa** tai painamalla

ctrl + s -näppäinyhdistelmää

Editointi

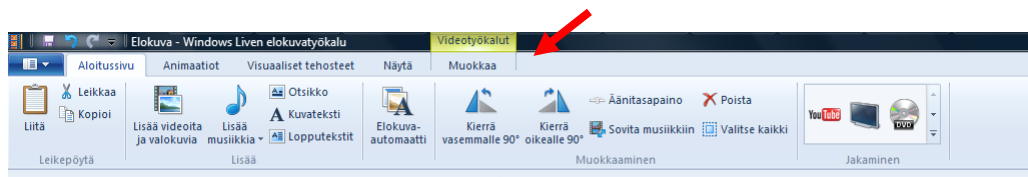
Klikkaamalla kuva tai ääni aktiiviseksi voidaan valita kumpaa kohdetta ollaan muokkaamassa.

Leikkaa , kopioi ja liitä –toiminnoilla voit toistaa samaa kuvaa tai videota uudestaan ilman, että sinun tarvitsee hakea se uudelleen kansioista.

Asetukset -välilehdellä pääset muokkaamaan musiikin alkamis- ja päättymiskohtaa sekä loppu- ja alkuhäivytyksiä.

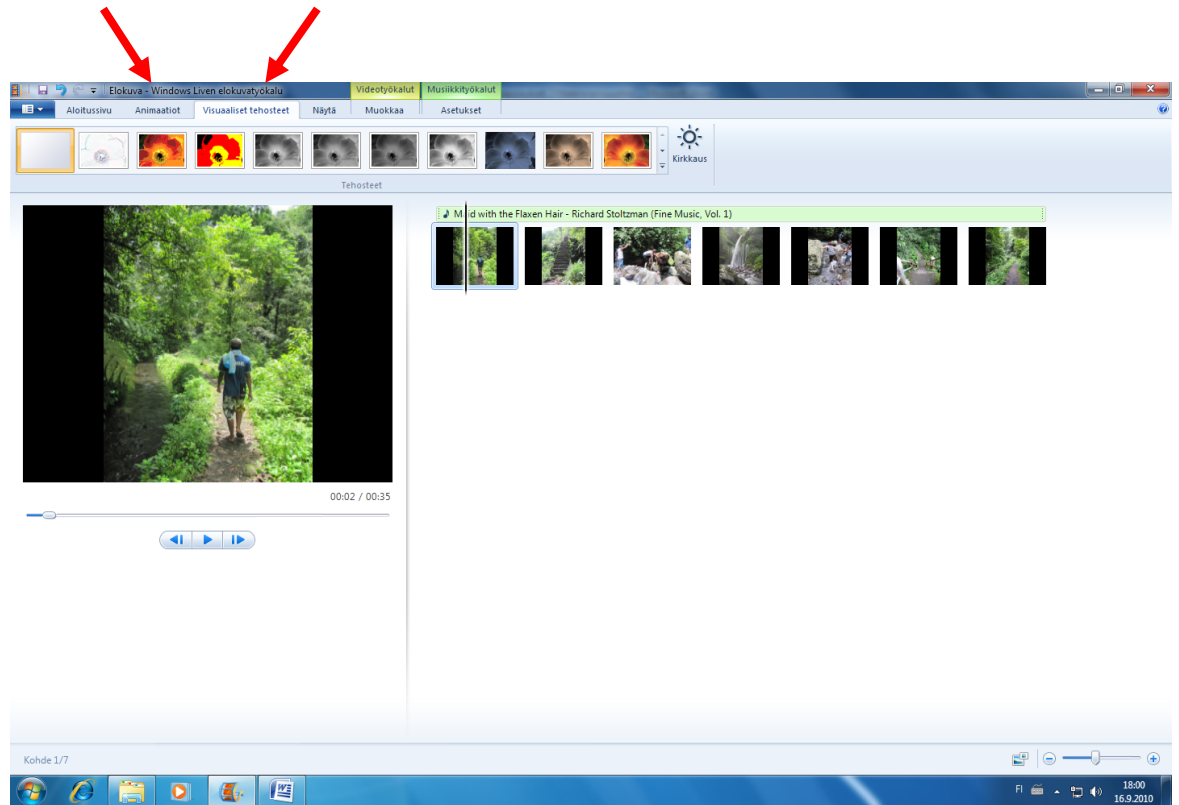
Muokkaa -välilehdellä voit muokata video- tai kuvaklippien kestoja.

Kuvia voi myös kääntää, jos ne ovat väärinpäin.

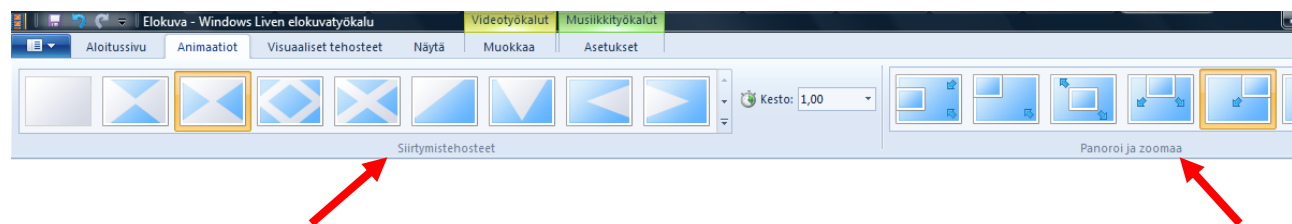

Kuvien järjestystä voi siirtää klikkaamalla haluttua kuvaa ja raahaamalla se halutulle paikalle. Voit lisätä erikoistehosteita kuviin valitsemalla **Visuaaliset tehosteet** -kohdan. Valitse viemällä osoitin haluttuun kohtaan ja klikkaamalla haluttua erikoistehostetta. Voit muuttaa kuvasi esimerkiksi mustavalkoiseksi.

Valitsemalla **Animaatiot** -välilehden saat lisättyä kuvaan liikettä. Liikkeen lisääminen tuo kuviin enemmän eloa ja valokuva muuttuu hetkessä liikkuvan kuvan kaltaiseksi.

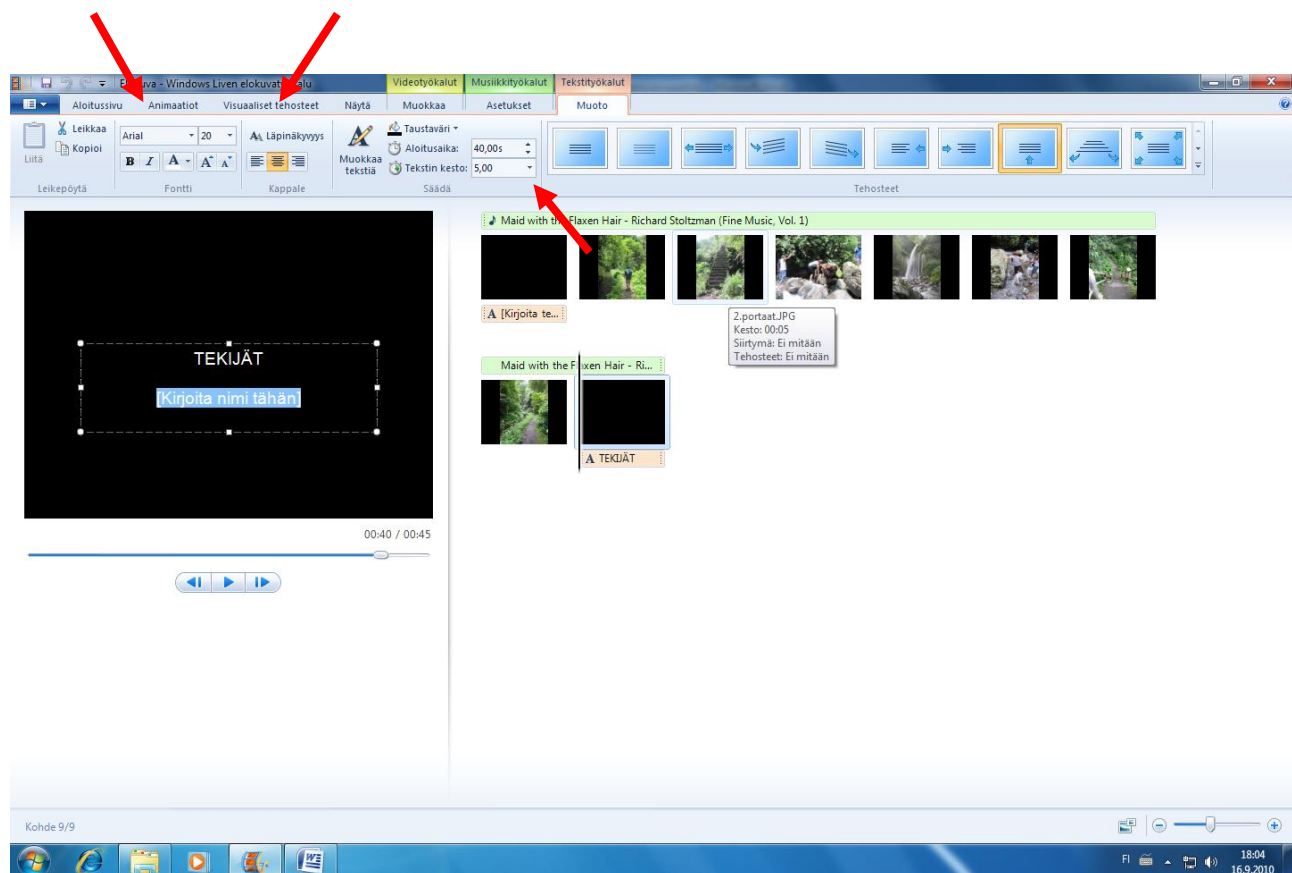
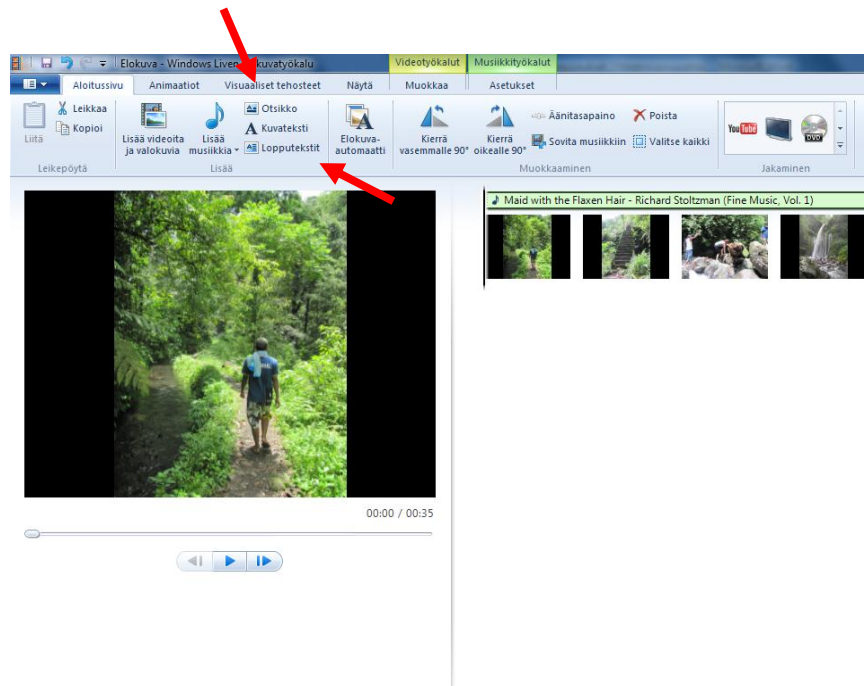
Valitsemalla **Siirtymistehosteet** jokaiseen kuvaa, tulee kuvien väliin liikettä. Lisäksi kuviin voi lisätä **Panoroi ja zoomaa** tehosteen, jolloin kuva liikkuu siirtymisen jälkeen

Alku- ja lopputekstien lisääminen

Alkutekstien lisääminen elokuvaan tapahtuu klikkaamalla aloitussivun **Otsikko** -kuvaketta. Esiin aukeaa uusi **Muoto** -välilehti, josta pääset valitsemaan tekstin keston, fontin ja läpinäkyvyyden.

Valmiin elokuvan tallennus

Valitse sinisen kuvakkeen alta kohta **Tallenna elokuva** ja kohta **Normaali erotuskyky**.

Tämän jälkeen kone tarjoaa sinulle tallennuspaikkaa, johon valmiin elokuvan voi tallentaa. Elokuvan voi tallentaa myös suoraan DVD-levylle valitsemalla kohta **Tallenna DVD-levy**.

